

TOPELII
SAGOR

ETT LITET URVAL
FÖR DE TUSEN HEM.

FOLKUPPLYSNINGS-SÄLLSKAPET.

UNIV. BIBLIOTH.
* 1907 *
HELSINGFORS

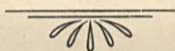

ZACH. TOPELIUS

TOPELII SAGOR.

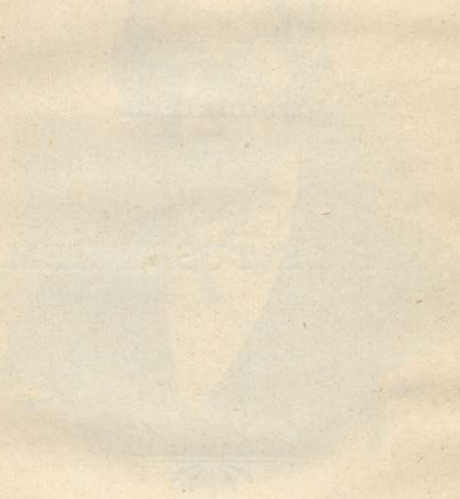
ETT LITET URVAL

FÖR DE TUSEN HEM.

HELSINGFORS 1902.
FOLKUPPLYSNINGS-SÄLLSKAPET.

TOPELHÄGGOR

KUOPION KAUPUNKI

KUOPIO 1902
K. MALMSTRÖM'S BOKTRYCKERI

Innehåll:

Vårt land	sida	1
Pekkas äfventyr	"	6
Hafskonungens gåfva	"	9
Huru Gud skapade Finland	"	20
Kyrkklockorna	"	25
Gossen från Sammatti	"	35
Gossen från Pernå	"	43
Vidrack	"	48
Moppe	"	51
Barnens bön för fäderneslandet	"	57
Hvad skall du älska?	"	58
Sikku	"	59
Linet	"	67
Folkskolebarnens vandringsång på vägen till skolan	"	77
Huru skogens små barn lärde sig läsa	"	78
Ny julvisa	"	87

Vårt land.

Vinden blåser; det susar i granarna. Hvarifrån kommer du, friska vind, med din svala andedrägt?

— Jag kommer från norr, från Lapplands fjäll. Jag föddes i går i öde klyftor, vid gränsen utaf den eviga snön, och pröfvar nu för första gången mina vingar på slätterna. Hej, gosse, min resa var lång, ty ditt land är stort! Jag vill hvila en stund i granens krona.

— Ja, vackra vind, vårt land är stort; du behöfver nog hvila. Jag stod en dag på det höga berget der borta vid sjön och såg rundtomkring en omätelig krans af kullar och dalar, skogar och sjöar, ängar och åkerfält, gårdar och vildmarker. Då sade jag till mig sjelf: allt detta är vårt! Det är vårt eget land!

— Ja väl, — sade vinden. Men, stackars gosse, din syn når ej långt. Ditt land är större än himmelens rand på en gång kan omfamna. Jag uppstod i går, innan solen gått upp, och band på mina skuldror morgonrodnadens vingar. Jag flög öfver de vida, ödsliga mossor i Lappland. Jag andades kärrens dunster och hvirflade snön öfver renens horn, der han med knakande fötter sprang öfver isen på Enare sjö. Jag flög vidare och kom till det land, der det första kornet gror vid de strida elfvarnes stränder. Sedan flög jag öfver stora skogar och herrliga sjöar till åkerbärens rätta fädernesland och kom till de nejder, der rågen växer. Der hörde jag yxan hugga och forsen såga och kom så till ett land, der gårdarna byggdes tillsamman i gator och städer och skeppen utbredde sina hvita segel i hamnarne. Men ännu var jag endast vid början utaf ditt

stora land. Jag flög allt vidare och kom till de nejder, der linet växer och nötterna börja mogna. Då först hade jag kommit till midten af landet. Sedan hade jag ännu en lång väg, tilldess att jag nådde en sydligare nejd, der äpplen hänga om hösten på träden och lönnar och lindar breda sin svala skugga i solskenet. Ändligen kom jag hit, der eken trifies, körsbären mogna och de stora ångskeppen ryka från strand till strand, medan söderns ljumma andedrägt blåser emot mig från hafvet. Se, så stort är ditt land, att vårens svalor komma tre veckor tidigare till dess sydliga kullar, än till dess kullar i norr, och när julinatten mörknar här nere i körsbärens land, står natthimmelen ännu klar som en dag öfver åkerbärens hembygd i höga norden.

Men, fortfor vinden, nu har jag ej tid att dröja längre, ty i morgon qväll vill jag plocka en apelsin vid foten af Etna. Adjö, adjö! — Och så lyftade han sina stora vingar och seglade bort öfver molnen.

Men jag såg mot den blå randen af sjön och skogarna der bakom och åkern och byn och kyrktornet, som sken på afstånd i morgonsolen. Jag tyckte, att sjön bredde ut sig i tusen sjöar, stora och små, och skogarne vidgade sig till många skogar, och åkrar och byar och kyrkor växte till många hundrade. Och åter sade jag: se vårt land! Gud måtte haft någon mening dermed, när han skapat vårt land så stort och ännu dertill så skönt. Om jag blott visste Guds rätta mening!

— Vet du icke det? — sade rödstjerten, som qvittrade helt nära på grenen. — De, som bebo ett stort land, skola bedja om stora tankar. Och de, som bebo ett skönt land, skola vara goda och ödmjuka. Men de två kunna förenas, ty all verklig storhet är ödmjuk af hjertat.

Jag svarade: nu förstår jag. Om vi blefve stora i högfärd, grannlåt och falsk ärelystnad, så skulle vårt land säga till oss: se, jag är ödmjuk och flärdlös; mina gröna skogar äro i all sin skönhet så allvarsamma, som vore de klädda i vadmal. Mina berg äro grå på ytan, med jern

i sitt inre. Mina sjöar spegla himmelens glans långt mera än jordens. Mina ängar och dalar vittna hvar vår om lifvets magt öfver döden. Sådan är den sanna storheten. Var som jag!

Ja, mitt land, du har rätt: jag vill vara som du.

Jag mins en saga, men jag vet ej hvem som berättat henne. Kanhända flög hon en afton i skogens grenar, när hafvet sof och stjernorna blinkade klara på himmelen. Vill du höra, skall jag berätta.

Det var en gång en stor och skön moder, som hade många små barn. Hon församlade dem alla omkring sig och utsträckte sina händer öfver dem och välsignade dem. Mina kära små barn, sade hon, jag håller så hjertligt af eder. Jag gifver eder kläder och mat, en vaggå åt den som är liten, en stuga åt den som är stor och en graf åt den som går bort ur lifvet. Se, jag satt och sjöng vid er vaggå för längesedan, och jag ledde edra första steg och lärde er alla nyttiga kunskaper. I tyckten ibland, att jag var en sträng moder, och det är sant: jag har icke klemat med eder i vällefnad och öfverflöd, jag har lärt eder arbeta och försaka, på det att I skolen blifva starka till kropp och själ. Nu, mina barn, begär jag, att I älsken mig, som jag älskat eder. Arbeten för eder moder, arbeten och bedjen för henne i hela ert lif! Eder moder är fattig, och I skolen göra henne rik. Hon är sorgsen, och I skolen göra henne glad. Hon fryser, och I skolen värma henne; hon bor i mörker, och I skolen tända i hennes fönster ett klart skinande ljus. Viljen I lofva det, mina barn, så skall jag bedja den allsmäktige Guden, att han gör eder visa och lyckliga, för att I älskat er moder.

Ja, ja, svarade barnen, och så gingo de ut, enhvar till sitt arbete. Men somliga voro lata och ledsnade snart och lade sig att sofva från arbetet. Somliga voro lätta på foten och sprungo bort efter granna fjärilar, som flögo på ängarna. Somliga blygdes för att deras moder var fattig och gingo bort till granngårdarna, der de hade allting

rikare. Ja, några voro så ärelösa att de ville sälja sin moders gård åt främmande köpmän, likasom Jakobs söner sålde sin broder Josef åt köpmännen från Egypten. Men somliga arbetade, från morgonen till qvällen och från vaggan till grafven, för sin moders ära och lycka, och somliga gifvo med glädje sitt lif, för att rädda henne ur röfvares händer.

Då kallade deras moder ännu en gång alla till sig och sade till dem: mina barn, jag vet nu edert arbete, och de trogna bland eder vill jag sluta ömt till mitt hjerta, men de otrogna vill jag förskjuta. Ty om jag ock ville omfamna eder alla, goda och onda utan åtskilnad, glömmande och förlåtande alla fel, så är det nu icke jag som dömer, utan den rättfärdige Guden dömer eder i mitt ställe. Hans dom kan jag icke ändra; och se, der sitter hans engel allaredan på himmelens thron!

Då sågo barnen upp med förfäran, och äfven de goda darrade, ty de sågo domens bok uppslagen i skyn, och en engel med skinande anlete vände bladen. För hvar gång han vände ett blad, flög en blixst öfver himmelen. Och han sade till de olydiga barnen: eder moders sorg dömer eder; I, som varit lata, skolen blifva fattiga; I, som varit lättsinniga, skolen bittert ångra; I, som varit högmödig, skolen blifva föraktade; I, som varit falska och förrådiska, skolen blifva alla människors afsky. Men till de goda barnen sade engelen: I skolen blifva visa och lyckliga här på jorden och aktade efter döden, ty eder moders välsignelse följer eder genom hela lifvet och bortom grafven.

Då sade de olydiga barnen: hvem är vår moder? Vi känna henne icke.

Engelen sade: edert fädernesland är eder stora moder, som födt eder och älskat eder och gifvit eder det bästa hon haft att gifva. Det är henne, som I gjort sorg, men de andra hafva gjort henne glädje. Barn, kommen ihåg, att edert land skall vittna om eder för samtid och efter-verld!

Så var den sagan; hvad skola vi säga om den? Skola vi vara vår stora moders olydiga barn, som löna hennes kärlek med sorg och otack? Eller skola vi vara hennes goda, lydiga barn, som glädja hennes hjerta och arbeta för hennes lycka?

Nej, nej, vår goda moder, vårt land, vårt fädernesland, vi skola aldrig bedröfva dig! Vi skola blifva värdiga din kärlek och omvårdnad. Aldrig skola vi sälja dig åt Egyptens köpmän. Aldrig skola vi förakta dig för ditt armod eller sofva i lättja, när du säger till oss: arbeten för mig! Vi skola lyda din stora maning, såsom våra fäder gjort före oss. Är du fattig, så skola vi göra dig rik. Är du sorgsen, så skola vi göra dig glad. Fryser du, så skola vi värma dig med vår kärlek, och sitter du uti mycket mörker, så skola vi tända i ditt fönster ett klart skinande ljus. Ty du är stor, vår moder; så vilja vi bedja Gud om stora tankar. Du är ödmjuk; så vilja vi bedja Gud om ett ödmjukt hjerta. Och Gud allsmächtig skall höra vår bön och göra oss visa och lyckliga för vår kärleks skull.

Vi arbeta en stund och blomstra i dina dalar, och så vissna vi bort som blomstren på marken, och andra komma efter oss och arbeta, som vi. Men du, vår stora och ädla moder, lefver kvar genom tidehvarfven. Och du samlar dina barns kärlek som en skatt genom tiderna och växer till ära och storhet under den Eviges hägn. Ja, väx, vår moder, väx i vår kärlek! Blif stark och mächtig, blif ädel och upplyst, blif rik af Guds nåd! Och då skall du i en framtid säga äfven om oss: de voro mina goda barn; de hafva älskat sitt fädernesland!

Pekkas äfventyr.

(Under hungeråret, våren 1868).

Hvem är den gossen, som går der
Så hurtigt framåt vägen?
Den raske Pekka sjelf det är,
Och han är ej förlägen.
Om honom går en sägen än,
Och ljuger jag, så ljuger den:
— Åhå, sad' Pekka.

Han var en fattig gosse, utan far eller mor, och hade blifvit uppfostrad hos sina släktingar, så länge de hade bröd att gifva honom. Men nu blef stor missväxt i landet, släktingarne blefvo sjelfve fattiga och sade till Pekka:

I dag är sista kakan slut,
Och pengar ha vi inga.
Du måste nu i verlden ut,
Att sjelf ditt bröd betinga.
Tag påsen på din rygg, och gå
Att tigga, Pekka, nu också!
— Åhå, sad' Pekka.

Emellertid tog han påsen, fylde den med mossa från skogsbacken och gick ut i den vida verlden. Han hade icke gått långt, innan han mötte en utsvulten varg, som visade honom sitt stygga gap och sade till honom:

Du är mig en välkommen stek,
Ty jag är Hungersnöden,
Som går kring landet, gul och blek,
Och gifver menskor döden.
Gif akt, här är ej mer ett hopp;
Jag äter dig på fläcken opp!
— Åhå, sad' Pekka.

Men när vargen öppnade sitt gap, tömde Pekka mossan deri och sprang sin väg. Derpå fylde han sin påse med vatten (ty den var vattentät) och gick vidare. Han hade icke gått långt, innan han mötte en raggig björn med brinnande ögon, och björnen sade till honom:

Hvem lofvar dig att gå i år
 Så frisk som kringelbandet?
 Se, jag är Sjukdomen, som går
 Min rund kring detta landet.
 Jag slår båd' ung och gammal ned,
 Och nu gif akt, jag slår dig med!
 — Åhå, sad' Pekka.

I detsamma lyftade björnen sin väldiga ram, men Pekka slog kallt vatten öfver hans rygg och sprang åter sin väg. Nu fylde han påsen med björkris och gick så vidare, men hade ej gått långt, innan han såg en svulten ox masa sig vid sidan af vägen och tugga hö i solskenet. Oxen sade till honom:

Hur ids du ha besvär att gå?
 Förgäfves är din möda.
 Se, jag är Lättjan och vill få
 Förutan bråk min föda.
 Jag orkar inte röra mig;
 Kom hit, så jag får stänga dig!
 — Åhå, sad' Pekka.

Hvarpå han tog björkriset ur påsen och begynte att basa en så förträfflig bastu, att oxen tog till fötter det mesta han kunde. Nu plockade Pekka stenar i påsen och gick så vidare. När han gått ett stycke framåt, mötte han en räf, som sade till honom:

Du narr, hur tigger du det bröd,
 Som hellre du kan stjåla?

Se, jag är Sveket! Ingen nöd
 Har jag, när andra träla.
 Kom, håll dig fast uti min svans,
 Och allt skall gå liksom en dans!
 — Åhå, sad' Pekka.

Och så tog han stenarna ur påsen och lät dem hagla kring räfvens öron. Räfven rök af för alla de sju och Pekka skrattade så, att han glömde plocka något nytt i sin påse. När han då gått ett stycke, mötte han ett lejon, som sade till honom:

Jag är det starka Ödet, jag;
 Hvad rätt har du att lefva?
 Fall ned för mig! Tillbed min lag,
 Och tigg ditt lif, och bäfva!
 Vill du det ej, du slumpens träl,
 Så hungra, och så frys ihjäl!
 — Åhå, sad' Pakka.

Hvarpå han slängde påsen ifrån sig, grep lejonet i dess yfviga man och begynte att brottas. Det var ett karlatag. Det stolta lejonet röt, så att bergen darrade, och lyftade sin förfärliga tass, för att slå Pekka till marken. Det skulle väl snart ha varit ute med honom. Men det starka på jorden älskar ett oförskräckt mod, och lejonet fattade vänskap för Pekka. I stället att krossa honom, tog det honom som ett barn i sina armar och sade till honom:

Den, som ett ädelt mod har haft
 Att slåss mot alla öden,
 Åt honom vill jag gifva kraft
 Att öfvervinna nöden.
 Lef! Jag ditt land till seger vigt;
 Med så'na söner blir det rikt.
 — Åhå, sad' Pekka.

Hafskonungens gåfva.

Det var en gång en fiskare, som hette Laxmatte. Han bodde vid den stora sjön; hvar skulle han annars bo? Och han hade en gumma, som hette Laxmaja; hvad skulle hon annars heta? De bodde om vintern i en liten stuga vid stranden af fasta landet, men flyttade ut om våren till en röd klippa i hafvet och lefde der hela sommaren, allt intill hösten. Der hade de en ännu mindre koja, med trädlinka i stället för lås, en gråstensspis, en flaggstång och en vädersnurra på taket.

Klippan hette Ahtola och var icke större än torget i staden. Der växte i remnorna en liten rönn och fyra albuskar. Gud vet huru de kommit dit; kanhända med höstfloden. Dessutom växte der några tufvor sammetsfint gräs, några strån vass, några strån rövippor, två stånd af den örten med gula fröhus, som kallas renfana, fyra höga stånd af den rödblommiga *epilobium* och en vacker hvit blomma, som kallas *trientalis europæa*. Men det rara på klippan var tre tufvor gräslök, som Laxmaja enkom planterat i en klyfta, der de hade stenvmur på norra sidan och sol på den södra. Det var ej mycket, men det var nog för Laxmajas kryddgård.

Alla goda ting äro tre, och därför fiskade Laxmatte och hans gumma om våren lax, om sommaren strömming och om hösten sik. Var det vackert väder och god vind, så seglade de på lördagen in till staden, sålde fisken färsk och gingo om söndagen i kyrkan. Men ofta hände, att de voro flera veckor å rad allena på klippan Ahtola och sågo ingenting annat, än sin lilla gulbruna hundracka, som bar det stolta namnet Prins, sina tufvor, buskar och blommor, hafvets måsar och fiskar, den stormiga skyn och de hvitblå vågorna. Ty klippan låg vid yttersta hafsbandet, och der var ingen grön holme eller människoboning på en mils afstånd omkring dem, blott här och der en klippa af

samma röda stenart som Ahtola, dag och natt bestänkt af vågornas skum.

Laxmatte och Laxmaja voro beskedligt och arbetsamt folk, som lefde förnöjda och glada på tre man hand med Prins i sin fattiga koja och tyckte sig vara rika, när de saltat så många fjerdingar fisk, att de slog sig ut öfver vintern och hade något litet öfver till tobaksblad för gubbens pipa och något skålpund kaffe åt gumman, med dubbelt så mycket brändt korn och cikoria för att förbättra smaken. För resten hade de smör, bröd, fisk, en drickstunna och ett surmjölksankare; hvad behöfde de mera?

Det skulle nu allt varit bra, om ej Laxmaja haft en hemlig begärelse, som icke gaf henne någon ro. Hon funderade år ut och år in, huru hon skulle blifva så rik, att hon en gång i verlden kunde få sig en ko. „Hvad skall du göra med ko?“ sade Laxmatte. „Icke kan hon simma så långt, och icke ryms hon i vår båt, att vi skulle få henne ut till klippan. Och få vi henne ut, så ha vi ju ingenting att föda henne med.“

„Här finnas fyra albuskar och sexton grästorfvor“, menade Laxmaja.

„Ja, hvarför icke?“ skrattade Laxmatte. „Här finnas också tre gräslökstorfvor. Du kan ju föda henne med gräslök.“

„Alla kor tycka om salt strömming“, menade gumman. „Prins tycker också om fisk.“

„Det skulle man se!“ sade gubben. „Nej, jag tackar, det blefve en dyr ko, som vi skulle föda med salt strömming. Det kan gå för sig med Prins, som slåss med fiskmåsarne om det, som blir öfver, då vi gäla strömmingen. Slå du kuddan ur hågen, mor, det är bra som det är!“

Laxmaja suckade. Hon begrep, att gubben hade rätt, men kuddan kunde hon icke förgäta. Den gamla surmjölken ville ej mera smaka till kaffebrädde, och Laxmaja

tänkte på söt grädde och färska filbunkar såsom på den största lycksalighet hon visste i denna världen.

En dag medan gubben och gumman gälade strömming vid stranden, hördes Prins skälla, och strax derpå syntes en vacker målad slup, med tre unga herrar i hvita mössor, styra till klippan. Herrarne voro studenter, som seglade långa vägar för nöjes skull och nu sökte land, för att få något färskt. „Ro hit med en filbunke, gumma lilla!“ ropade de.

„Ja, den som det hade!“ suckade Laxmaja.

„Får gå för en kanna sötmjolk“, sade studenterna. „Men oskummad skall den vara.“

„Ja, den som det hade!“ suckade gumman ännu djupare.

„Hvad för något? Ha ni ingen ko?“

Laxmaja teg. Det grep henne alldeles för djupt att svara på en sådan samvetsfråga.

„Ko ha vi icke“, svarade Laxmatte, „men skall det vara god bökling, så fås han om ett par timmar alldeles varm.“

„För gå för böklungen“, sade studenterna och slogo sig utan krus ned på stenarna med sina cigarrer och pipor, medan femtio silfverhvita strömmingar trädde på spett öfver rökugnen.

„Hvad heter den här småstenen i sjön?“ frågade en af dem.

„Ahtola“, svarade gubben.

„Nå, hvad ha ni då för nöd, när ni bo i hafsgudens gård?“

Laxmatte begrep ingenting. Han hade aldrig läst Kalevala och visste ingenting om förfädernes hafsgudar. Men studenterna förklarade saken.

„Ahti“, sade de, är en mäktig konung, som bor i sin gård Ahtola vid en klippa i djupa hafvet och har ett öfverflöd af alla dyrbara skatter. Han råder öfver alla fiskar och andra hafsdjur; han har de vackraste kor och

de snabbaste hästar, som beta sjögräs på hafsbottnen. Den, som står väl hos Ahti, blir snart en rik man; dock måste man akta sig väl för att det minsta förtreta honom. Ty Ahti är mycket ombytlig och snarstucken. Han kan förtretas af en liten sten, som man kastar i vattnet, och då tager han sina gåfvor tillbaka och reser upp hafvet i storm och drager seglaren ned i djupet. Ahti har också de allra fagraste tärnor, som uppbära hans drottning, Wellamos, släp och kamma hennes långa hår och lyssna i vassen, när man spelar för dem . . .“

„Åh, Necken!“ sade Laxmatte. „Ha herrarne sett allt det där?“

„Det är så godt som om vi sjelfva skulle ha sett det“, sade studenterne. „Det står tryckt, och allt tryckt är sannt.“

„Vassera“, sade Laxmatte åter litet försmädligt. „Då borde vi haft vackert väder i går, ty der står i almanackan att det skulle bli klart, men det blåste och hällregnade, som om himmelen varit öppen.“

„Ja, se, det kommer sig deraf, att almanackan har privilegium på att narras och detta privilegium är tryckt, därför måste privilegium vara sannt“, sade studenterne.

Laxmatte skakade på hufvudet, men nu var böklingen färdig, studenterne åto för sex och trakterade Prins med kall stek, som de medfört i slupen. Prins satt i glädjen på två ben och nystade som en katt. När detta var gjort, gåfvo studenterne Laxmatte en blank silfvermark och läto honom stoppa sin pipa med Gefle vapen, hvarpå Laxmatte stoppade pipan så, att hon sprack. Derpå tackade herrarne för god välfägnad och reste åter sin väg, mycket saknade af Prins, som satt med vemodiga blickar och nystade på stranden, så länge han kunde se en flick af slupens hvita segel på det blå hafvet i fjerran.

Laxmaja hade icke sagt ett ord, men tänkt desto mera. Hon hade goda öron och hade till punkt och pricka lagt berättelsen om Ahti på minnet. Se, det vore något,

tänkte hon vid sig sjelf, att komma sig till en af trollets kor! Det vore något, att få mjölka en sådan präktig kudde morgon och afton och icke ha något bekymmer för hennes föda, utan i stället en hylla ofvanför fönstret, fylld med mjölkfat och filbunkar! Men så lycklig lär jag väl aldrig bli här i verlden.

„Hvad funderar du på?“ sade Laxmatte.

„Just ingenting“, sade gumman. Men i tysthet funderade hon på några gamla trollrunor, dem hon hört i sin barndom af en halt gubbe, som kunde göra god fisklycka. Om jag skulle försöka? tänkte hon.

Nu var den dagen en lördag, och på lördagskvällen brukade Laxmatte ej lägga ut sina strömmingssköt, ty han visste väl, att man ej fick ohelga sabbaten. Men när det led emot aftonen, sade gumman: „i qväll borde vi lägga ut sköten.“

„Nej“, sade gubben, „det har aldrig någon välsignelse med sig att fiska på söndagsnatten.“

„I natt var det stormigt, och vi fingo så litet“, sade gumman. „I qväll är hafvet blankt som en spegel, och med den vinden, som var, stiger strömmingen inåt.“

„Men der är ett väderbo i nordvestra skyn“, sade gubben, „och Prins har på aftonen ätit gräs.“

„Han må aldrig ha ätit min gräslök?“ frågade gumman.

„Nej, men det blir hårdt väder i morgon vid solgången“, menade Laxmatte.

„Hör nu på“, sade gumman; „vi lägga ut en endaste sköthage der i lä för grunden, och så få vi packa den öppna fjerdingen full; han far illa af att stå der så länge utan lock och tyngd.“

Gubben lät öfvertala sig, och så rodde de ut med sköthagen. När de nu voro på djupaste hafvet, begynte gumman gnola den gamla trollrunan och ändrade orden efter sitt hjertas begärelse:

Ahti med det långa skägget,
 Ahti i det djupa hafvet,
 Skatter har du många, fina,
 Hafvets fiskar äro dina,
 Hafvets perlor utan like
 Samlas i ditt kungarike,
 Hafvets vackra kor, de feta,
 Gräs på dina ängar beta . . .

„Hvad är det du gnolar?“ sade gubben.

„Det är bara en gammal visa, som rann mig i hågen“, svarade gumman, och så höjde hon rösten och fortfor att sjunga:

„Konung i de vida vatten,
 Ej begär jag gyllne skatten,
 Ej begär jag perlors smycke,
 Ej för silfver är mitt tycke.
 Två är jemnt och ett är udda:
 Hafvets kung, gif mig en kudde,
 Och jag vill till lön dig gifva
 Solens guld och månens skifva . . .“

„Det är en dum visa“, sade Laxmatte. „Hvad skall man annat begära än fisk af hafskungen? Men det passar icke att sjunga sådant till söndagsnatten.“

Gumman låtsade icke höra honom och sjöng och sjöng allt i samma ton, så länge de voro på djupet. Laxmatte hörde ej vidare på, der han satt och rodde den tunga båten, ty han tänkte på sin spruckna lerpipa och på den sköna tobaken af Gefle vapen. Så kommo de tillbaka till klippan och gingo snart derefter till hvila.

Laxmatte och Laxmaja lågo i sin säng, men ingen af dem fick en blund i sina ögon; den ena tänkte på att han ohelgat sabbaten, den andra tänkte på Ahtis kor. När det led öfver midnatt, satte gubben sig upp i sängen och sade till sin gumma: „hör du något?“

„Nej“, sade gumman.

„Jag tycker att snurran på taket låter illa“, sade gubben. Vi få storm.“

„Ah, du inbillar dig“, sade gumman.

Laxmatte lade sig, men om en stund rätte han ånyo på sig. „Nu piper snurran“, sade han.

„Sof bara; du inbillar dig“, sade gumman. Och gubben försökte sofva.

Men tredje gången sprang han upp ur sängen. „Nej, nu storskriker snurran, som om elden sutte uti henne! Nu ha vi oväder och måste ut för att berga sköten.“

Båda stego nu upp, och sommarnatten var mörk som Oktober, och snurran pep, och stormen hven i alla knutar. När de kommo ut, låg det stora hafvet som en hvit snö omkring dem i natten, och skummet stänkte högt upp öfver taket af fiskarkojan. En sådan natt mindes Laxmatte sig aldrig ha upplefvat. Att skjuta ut båten och gå till sjös, för att berga sköten, var icke att tänka på. Gubben och gumman stodo häpna vid trappan och måste hålla sig fast vid dörrposten, medan vattnet stänkte dem öfver ansigtet. „Sade jag icke, att det är aldrig någon välsignelse med fiske på söndagsnatten?“ menade Laxmatte buttert, och gumman stod der så flat och förskräckt, att hon icke ens tänkte på Ahtis kor.

När ingenting var att göra, gingo de in igen. Nu blefvo deras ögon tunga efter nattvaket, och de somnade så godt, som om aldrig ett stormigt haf brusat i vrede kring deras ensliga klippa.

När Laxmatte och hans gumma vaknade, stod solen redan högt på himmelen, ovädet hade upphört, och endast hafvets dyning gick ännu i höga silfverkullar, glittrande i solskenet, mot den röda klippan.

„Nej, hvad är detta!“ ropade gumman, när hon tittade ut genom dörren.

„Det ser ut som en stor sälhund“, menade Laxmatte.

„Så sannt jag lefver, är det icke en ko!“ utropade Laxmaja.

Och en ko var det, en präktig röd ko af bästa sorten, fet och frodig, som om hon i alla sina dagar ätit spenat. Hon gick der så lugn på stranden och rörde icke ens vid de fattiga grästorfvorna, liksom försmådde hon en så mager kost.

Laxmatte trodde ej sina ögon. Men en ko var det, så var hon skapad, och det visade sig snart, när gumman begynte mjölka henne och fylde alla kärl, ända till öskaret, med den raraste morgonmjölk. Gubben bråkade förgäfvess sitt hufvud med att begripa huru hon kommit dit, och gick ut att söka sina förlorade sköt. Det dröjde icke heller länge, innan han fann dem uppkastade af vågen på stranden och så fulla af fisk, att man ej såg en enda maska för idel blänkande strömming.

„Det är godt och väl att vi ha en kudda“, sade Laxmatte, medan han gälade strömmingen. „Men med hvad skola vi föda henne?“

„Det blir väl något råd“, sade gumman.

Och kuddan hittade sjelf på råd. Hon gick ut i vattnet och åt sjögräset, som växte i stora bankar vid stranden; dermed höll hon sig ju ständigt vid godt hull. Alla, utom Prins, tyckte, att hon var en snäll kudda. Prins skälde på henne; han hade fått en rival.

Från den dagen funnos mjölkfat och filbunkar i öfverflöd på den röda klippan. Alla sköt voro beständigt fulla af fisk. Laxmatte och Laxmaja blefvo feta af vällefnad och hvar dag rikare, ty gumman tjärnade många pund smör, gubben skaffade sig två drängar och begynte fiska i stort. Hafvet blef för honom en stor fisksump, ur hvilken han håfvade upp så mycket han ville. Och kuddan fortfor att sköta sig sjelf. Om hösten, när Laxmatte och hans gumma flyttade öfver till fastlandet, gick kuddan i sjön, och om våren när de kommo tillbaka, stod hon åter på klippan.

„Vi skulle behöfva en bättre stuga“, sade Laxmaja andra sommaren. „Den gamla är nu alldeles för liten för oss och drängarne.“

„Ja“, sade Laxmatte. Och så bygde han en präktig stuga med ordentligt lås och fiskbod på klippan och tog två drängar till och fiskade så märkvärdigt mycket, att han skickade många tunnor lax, strömming och sik till Ryssland och Sverige.

„Jag släpar ut mig med det myckna folket“, sade Laxmaja. „Det vore nu ej för mycket, om jag finge en piga att hjälpa mig.“

„Tag dig en“, sade gubben. Och så städslade de en piga. Men då sade Laxmaja:

„Vi ha alldeles för litet mjölk för det myckna folket. Efter jag har en piga, kunde hon med samma besvär sköta tre kor.“

„Så kan du sjunga för trollet en visa till“, sade gubben försmädligt.

Detta förargade Laxmaja. Men icke desto mindre rodde hon en söndagsnatt åter på djupet och sjöng som förut:

Ahti med det långa skägget,
Ahti i det djupa vattnet,
Tusen kor har du i hafven:
Gif mig tre af dem i klafven!

Andra morgonen stodo tre kor på klippan i stället för en, och alla åto de sjögräs och skötte sig liksom den första.

„Är du nu nöjd?“ sade Laxmatte till sin gumma.

„Visst skulle jag vara nöjd“, sade gumman, „om jag blott finge två pigor till för det stora hushållet och dessutom litet bättre kläder. Har du ej hört, att jag kallas madam?“

„Nå ja“, sade gubben. Laxmaja fick flera pigor och granna madamkläder. „Det vore nu allt så bra“, sade hon, „om vi hade litet bättre om sommaren. Du skulle bygga

oss ett tvåvåningshus och föra dit mull, att vi finge en trädgård. Der skulle du bygga ett litet lusthus, att jag finge se ut mot sjön, och så skulle vi ha en spelman, att spela för oss på basfiol om qvällarna; och så skulle vi ha en egen liten ångbåt att fara till kyrkan med, när det blåser.“

„Ingenting annat?“ sade Laxmatte. Och så gjorde han allt hvad hans gumma ville. Klippan Ahtola blef så grann, och Laxmaja blef så förnäm, att alla sjöns simpor och strömmingar föllo i förundran. Sjelfva Prins föddes med kalfstek och gräddvofflar och blef till slut så rund som en hvassbukskagge. „Är du nu nöjd?“ sade gubben.

„Visst är jag nöjd“, sade Laxmaja, „om jag bara hade trettio kor. Det behöfs något för ett sådant hushåll.“

„Gå till trollet“, sade Laxmatte.

Gumman for ut på sin nya ångbåt och sjöng för hafskonungen. Nästa morgon stodo trettio sköna kor på stranden, och alla skötte sig sjelfva.

„Vet du, gubbe“, sade Laxmaja, „här är alldeles för trångt på en så liten usel klippa, och hvar får jag rum för de många korna?“

„Jag vet intet annat råd“, sade gubben, „än att du pumpar ut hafvet.“

„Du pratar! Hvem kan pumpa ut hafvet?“

„Försök med din nya ångbåt, der är en pump.“

Laxmaja begrep väl, att gubben tokades, men kunde icke låta bli att tänka derpå. Icke kan jag pumpa ut hafvet, menade hon. Men kanske kunde jag fylla det, om jag bygger en stor damm utåt djupet. Jag kan ju lägga dit stenar och sand, så få vi vår klippa dubbelt större.“

Gumman lastade sin nya ångbåt med sten och for ut på djupet. Spelmannen var med och spelade så vackert på sin basfiol, att Ahti och Wellamo och alla hafvets tärnor döko upp till vattenytan, för att lyssna till spelet.

„Hvad är det, som glittrar så grannt i vågorna?“ frågade Laxmaja.

„Det är hafvets skum som blänker i solskenet“, svarade spelmannen.

„Kasta ut stenarna!“ sade Laxmaja.

Folket i ångbåten började kasta ut stenarna, plums, plums, till höger och venster i skummet. En sten slog näsan af Wellamos bästa kammartärna. En annan skröpade hafsdrottningen sjelf en skråma på kinden. En tredje sten plumsade nära intill Ahtis hufvud och ryckte bort hälften af hafskonungens skägg. Det blef ett väsen i hafvet, och vågorna tumlade om hvarandra som i en kokande gryta.

„Hvarifrån kom den väderilen?“ sade Laxmaja. Men innan hon talat till slut, gapade hafvet upp som ett gäddgap och slök hela ångbåten.

Laxmaja sjönk som en sten till botten, men stretade emot med händer och fötter och kom åter upp till hafsytan, der hon fick fatt spelmannens basfiol och flöt på den. I detsamma såg hon bredvid sig Ahtis förskräckliga hufvud, och han hade bara ett halft skägg.

„Hvarför har du kastat stenar på mig?“ röt hafskonungen.

„Ack, nådig herre“, suckade Laxmaja, „det var ett misstag. Stryk björnpomada på skägget, så växer det snart igen.“

„Käring, har jag icke gifvit dig allt hvad du begärt och mera dertill?“

„Ja visst, nådig herre. Stor tack för korna! De mjölka rätt som kameler.“

„Nå, hvar har du solens guld och månens skifva, som du lofvade mig?“

„Ack, nådig herre, de ha ju lyst alla dagar och nätter på sjön, när det ej varit mulet“, svarade Laxmaja illparigt.

„Jag skall lära dig!“ ropade hafskonungen och gaf basfiolen en puff, så att den for med gumman som en raket uppåt klippan.

Der stod Prins, lika utsvulten som förr, och gnagade på ett kråkben. Laxmatte satt i sin slitna grå jacka allena på trappan till den gamla fattiga kojans och band på ett nät. Se på mor!“ sade han. „Hvarifrån kommer du flygande med en sådan fart, och hur är du så våt?

Laxmaja såg sig förbluffad omkring och sade: „hvar är vårt tvåvåningshus?“

„Hvilket hus?“ sade gubben.

„Vårt stora hus och trädgården och drängarne och pigorna och de trettio sköna korna och ångbåten och allt annat?“

„Nu pratar du i nattmössan, mor“, sade gubben. „Studenterna ha förvridit hufvudet på dig, så att du sjöng tokvisor i går afton på sjön, och så fick du ej sofva, förrän på morgonqvisten. Det var oväder i natt, men det är nu förbi, och jag nämdes ej väcka dig, utan rodde allena ut efter sköten.“

„Men jag har sett Ahti“, sade Laxmaja.

„Du har legat i din säng och drömt bara galenskaper, mor, och så gick du i sömnen ut i vattnet.“

„Men der är basfiolen“, sade Laxmaja.

„Vacker basfiol! Det är ju en gammal stock. Nej, gumma lilla, en annan gång akta vi oss att ohelga sab-baten. Det har aldrig någon välsignelse med sig att fiska på söndagsnatten.“

Huru Gud skapade Finland.

När Gud skapade världen, sade han på tredje skapelsesdagen: „Församle sig vattnet, som är under himmelen, uti särskildt rum, att det torra må synas. Och det skedde så.“

„Och Gud kallade det torra jord, och vattens församling kallade han haf. Och Gud såg, att det var godt.“

Då höjde sig stora, vida länder ur hafvet, och vatten skilde dem åt, så att de blefvo likasom skilda delar af jorden, hvarför de kallades världsdelar. Men det blef icke strax såsom det nu är, ty förskräckliga jordbäfningar, vattuflooder och istider ändrade länge jordens yta, stora länder sjönko i hafvet, och andra uppstego ur hafvets botten.

I den världsdel, där vi bo och som nu kallas Europa, utbredde sig ett stort, öde haf från nordpolen söder ut ända till det land, som nu kallas Tyskland. Gud såg detta mörka, kalla haf och såg, att det högre i norr var en djup dal, men söder ut var det grundare, och där höjde sig berg från hafvets botten, här och där uppresande sina ryggar öfver de ödsliga vattnen.

Gud sade till hafvet i dessa trakter af jorden: lyft upp din botten, långsamt och jämnt under många tusen år, så att vatten rinna undan. Då skall af hafsbotten blifva ett land, där växter och djur kunna trifvas. Där skola människor bo för att tillbedja sin skapare.

Hafvet lydde Guds bud och upplyfte sin botten, långsamt och jämnt i många tusen år. Så gör det än i dag. Hvarje år höjer sig hafvets botten en half tum eller en fjärdedels tum, allteftersom Gud vid skapelsen utstakat höjningens mått. Och ingen, som nu bor på denna del af jorden, skulle veta däraf, om han ej såge hafvets vatten beständigt minskas. Den gamle fiskaren säger till sin son, när han ror ut med näten vid hafskusten: här seglade i min ungdom skeppen, och nu flyter knappt vår båt genom sundet. Här, där nu korna gå på bete, drogo vi not, när jag var en liten gosse. Denna udde var förr en holme; nu har han vuxit tillsammans med fasta landet.

Och alla förundra sig, att det stora hafvet kan minskas, såsom skulle det rinna bort och slutligen torka ut.

Men det är icke hafvet, som torkar ut, det är dess botten, som höjer sig, och när botten höjer sig, rinner hafvets vatten längre bort från stränderna. Icke allenast hafvets vatten rinner beständigt undan; äfven flodernas lopp blir brantare och suger ut vattnet ifrån de inre sjöarna. Och där blifva forsar i floderna och grund i sjöarna, där man förr hade djupt vatten, så att mången grund sjö och mången bäck eller å efter hand torkat ut.

Naturkrafterna, som äro Guds redskap, fortsatte sitt verk i den ordning, som skaparen utstakat. Det stora, mörka och ödsliga hafvet närmast kring polcirkeln begynte få många öar och grund. Där nu Finland är, var ännu för två tusen år tillbaka en stor skärgård af öar. Öarna tilltogo i storlek och vuxo tillsamman, grunden blefvo torrt land med rännor och gölar af vatten, som stannat kvar i fördjupningarna. Efter hand blef där ett stort land, afskuret af många vatten, så att mångenstädes är ännu en stor skärgård långt inne i landet. Växternas grönska begynte, efter Guds befallning, utbreda sig på solsidan om åsarna; björnen, elgen, renen och många djur begynte röra sig i öarnas skogar. Det, som vi nu kalla Ladoga sjö, var då ett bredt sund, som förenade Ishafvet med det haf, hvilket vi nu kalla Finska viken. Och de sjöar, som vi nu kalla Saima, Päijäne, Näsijärvi, voro då breda hafsvikar mellan den inre skärgården och hafvet i söder. Landet skulle på alla sidor hafva varit omgifvet af vatten, om det icke genom en bergsrygg, Maanselkä, förenats med den stora halfö, som vi nu kalla Skandinavien.

Gud såg detta nya, förut okända landet, som efter hans vilja uppvuxit ur hafvets djup, och såg, att det var ett godt land. Jag vill gifva det ett folk och ett namn, sade Gud, på det att det må uppfylla min vilja på jorden.

Naturkrafterna fortforo att utföra Guds befallning och byggde två broar af fast land öfver det sund, som dittills afstängt landet från folkens stora farväg i öster. Den breda bron bildar nu ett vattenrikt land mellan Hvita hafvet

och Ladoga; den smala bron går mellan Ladoga sjö och Finska viken. Öfver dessa broar intågade flera folk från de vida östanländerna, och efter det folk, åt hvilket Gud för evärdeliga tider gifvit detta sitt sköna, ur hafvet skapade land, kallades landet Suomi, Finland. Men folkets runoskalder, som fått gåfvan att skåda tillbaka i det förgångna, hafva, till minne af landets ursprung, kallat det Suomensaari, Finlands ö, och Suomenniemi, Finlands udde.

Så underbart skapades Finland, som intet annat land har skapats på jorden. Ty väl hafva många länder förr varit hafsbotten, och andra länder hafva sjunkit tillbaka i hafvets djup, men intet annat land, utom norra delen af Sverige, fortfar att på detta sätt uppväxa ur hafvet än i denna dag. Och de många tusen insjöarna, och de vida, sank mossarna, och sund och floder och bäckar höja sin botten med hela landet och rinna småningom ut och kvarlemna torrt land åt åkermannens plog. Det är alldeles visst, att Finland hvarje tionde eller tjugonde år har vunnit och fortfar att vinna ett stort stycke land både inom sig och vid sina hafskuster. Andra länders folk föra blodiga krig för att vinna åt sig ett större område, men Finlands folk går till plogen och säger: plöj du; Gud skänker oss land nog, blott vi förstå att bruka det efter hans vilja.

Hvad vill nu Gud med ett sådant underverk, som han dagligen gör inför våra ögon? Visst måste han ju hafva en särskild kärlek för detta landet och en särskild mening därmed, efter Gud aldrig gör något utan ändamål. Icke veta ju vi Guds vägar och ändamål, men om hans skapelse veta vi: „Gud såg, att det var godt.“

Alltså måste vi ju tro, att Gud vill med detta landet och dess underbara skapelse utföra någonting godt i världen. Och efter han gifvit detta landet åt oss, så måste vi ju tro, att han vill hafva också oss till sina redskap för något godt på jorden. Hvad detta är, kunna vi endels

förstå, när vi läsa i Guds ord, som är skrifvet till alla folk, Es. 11: 9, att jorden skall vara full af Herrens kunskap, såsom vatten betäcker hafvet. Vi kunna förstå, att såsom Gud utkorat detta land till ett under på jorden, så har han ock utkorat dess folk till att utbreda hans rike och för alla tider vara hans tjenare. Men hvad där-utöfver går är oss ännu fördoldt. Herren Gud har ofta kallat de mäktige på jorden att utföra hans straffdomar; men när han kallat sina tjenare till ett välsignelsens verk, då har han utvalt dem bland de ringa och svaga, på det att kraften skall vara hans och icke af dem.

Ja, väl må vi prisa Gud för att vi fått ett så underbart skönt land, och visst måste vi ju älska detta landet förmer än alla andra länder på jorden. Men förstår du ock, Finlands barn, hvarför Gud gifvit dig ett land, som växer?

Detta har Gud gifvit dig för att du skall tillväxa, såsom ditt land, till kropp och själ, i visdom och nåd. Gud har gifvit dig detta växande land för att du skall en gång lemna det bättre efter dig, än du tagit emot det. När du en gång tager arf efter din fader och moder, skall du minnas Guds vilja, som är, att du skall göra allting bättre, än fader och moder ha haft det förr. Antingen du får ett stycke jord att sköta, eller ett annat arbete, skall du tänka: nu vill Gud, att jag skall göra det väl! Ty hvarje gång någon gör ett arbete bättre än förr, är detta en tillväxt för hela landet. Såsom hvarje nytt dike är en tillväxt i landets odling, så är hvarje ny skicklighet, ny omsorg, ny kunskap en tillväxt i landets rikedom, lycka och välgång.

Gud vill, att öfverallt, där du finner en ödemark, skall du göra hvad du med din omsorg förmår för att skapa en lustgård. Där du ser något uselt, förfallet och vanvårdadt, skall du upprätta det och göra det dugligt. Där du ser något, som kan blifva till nytta, men nu ligger onyttigt, skall du taga vara på det och använda det så,

att det blifver till gagn. Där du ser någon göra illa, skall du i stället göra godt; där du ser någon vara fattig och hjälplös, skall du hjälpa honom, och där du ser någon vara okunnig, skall du lära honom.

Förstår du nu, att på detta sätt växer ditt land? Det växer genom dig, huru liten och maktlös du än må vara, ty det växer genom din kärlek. Om vi räkna tillhoppa allt hvad många svaga armar uträtta med god vilja, då blir ju däraf en stor tillväxt. Just genom dig skall detta land tillväxa i allt godt; genom dig skall det blifva en lustgård till Guds ära och människors välfärd.

Ack, det finns så många, som icke tänka därpå och sköfla landet för att en tid hafva vinst och sedan lemna en ödemark efter sig. Det fins så många lata och okunniga, som tänka: hvad angår mig huru det sedan blir, endast jag har det godt i min tid? Gud ser dessa Finlands otrogna barn och skall en gång säga till dem som till Ödgrim: jag har gifvit dig ett skönt, ett växande land; hvad har du gjort af min gåfva?

Älskade barn, låt oss hellre uppfylla Guds vilja på jorden! Låt oss „akta på det profetiska ordet, till dess att morgonstjärnan uppgår i våra hjärtan.“ *) Och profetian säger till oss: Väx, mitt land, väx i Guds kraft, väx i alla dina barns endrätiga kärlek!

Kyrkklockorna.

De ringa, de ringa, de herrliga, stora, klara klockorna ringa de döda till ro och de lefvande att tillbedja Gud allsmäktig, hvars ande susar igenom tempelhalvfen och

*) 2 Petr. 1: 19.

genom hela världen. De ringa, de ringa, till bön och frid, till maning och väckelse; — hör huru högt deras toner ljuda genom den klara sommarluften vida omkring öfver sjö och land! När du lyssnar på dem, de må ringa i sorg eller glädje, så tacka Gud i ditt hjertas djup, för att han så ständigt klappar på ditt hjertas dörr och säger till dig: „kom till mig!“ Ty hvad annat säga väl klockorna dag från dag, än just de orden: „kom till Gud, kom, kom, du arma, förlorade barn, kom till Gud!“ Deras toner klinga till dig ofvan ifrån genom de höga rymder af luften, likasom ljuset, värmen och allt godt och allt skönt komma ofvan från Gud i himmelen. Derfor lyssna på klockorna, och mins hvad de säga dig, så skall deras klang nedkalla öfver dig välsignelsen, ehvad de för dig må ringa lifvet eller döden.

Det var en gång en gammal kyrka, jag vet väl hvar, men det få ni gissa. Hon var mindre än nutidens kyrkor och byggd af sten, ja, af så stora stenar, att ingen människa kunde begripa huru någon varit nog stark, att lyfta så tunga baddare upp i murarna. Mycket brant tak hade hon, der kajorna byggde sina bon i remnorna, och små låga fönster, i hvilka funnos målade rutor från den tiden, då Finland ännu bekände sig till den påfviska läran. Derinne funnos taflor, så nötta, att ingen mer kunde se färgerna, och jungfru Maria och Jesusbarnet och de tolf apostlarna, skurne i träd; och somliga af dem hade varit förgyllda, men nu såg man knappt något mera, än spindelväfven omkring de heligas tinningar och litet guld på apostlarnes skägg. Det heliga skall man icke tillbedja i träd och sten, utan i ande och sanning.

Det kan man förstå, att kyrkan var mycket gammal. Ingen visste när hon var byggd; det ena släktet efter det andra gick att sofva dödens sömn under kyrkovallen, och det ena släktet var icke klokare än det andra. När man frågade någon huru gammal kyrkan var, så fick man det svar, att hon säkert icke var mycket yngre än världens

skapelse, ty jättarne hade byggt henne . . . Vackert svar; jo, då blef man klok!

Men nu skola vi tala om klockorna.

Kyrkan hade ett torn, som var så högt, att när man klef på tuppen och stod på tåspetsarna, kunde man se sju andra kyrktuppar i socknarna rundtomkring. Klockstapeln stod nära intill och var mycket mindre, ty två stora få sällan rum bredvid hvarandra här i världen. Han var rödmålad, af träd och hade en gång blifvit flyttad på rullar; något som var en stor märkvärdighet och räckte att tala om uti långa tider. Här funnos två klockor: storklockan och lillklockan. Storklockan var, likasom kyrkan, så gammal att ingen visste när hon först begynt ringa. På henne stod en vers ur bibeln och gjutarens namn, det var rätt och billigt, ty när man är död, så lefver ens minne kvar i det goda man gjort. Storklockan hade haft förunderliga öden. Hon hade under stora ofreden för hundrafemtio år sedan varit nedsänkt i sjön för att bergas undan fiendens hand, och de, som förde henne dit, blefvo sedan döda, innan det blef fred i landet, så att ingen mera kunde säga stället, der klockan var nedsänkt. Folket i trakten var fattigt och hade icke råd att bekosta sig nya klockor; der söktes kring hela sjön, men ingen fann den förlorade storklockan. En enda i hela socknen hade spaning på klockan; det var en liten flicka, kyrkoväktarens dotter, lilla Lisa, och hon var blott sex år gammal. Hennes fader bodde vid sjön, och när Lisa ibland om somrarna klef i fadrens båt och rodde ut på fjärden om söndagsmorgnarna, tyckte hon sig höra klockan ringa nere i sjön. Det sade hon, när hon kom hem, men de kloka i socknen drogo på mun åt sådant joller. Då hände tidigt en midsommarmorgon, när solen rann upp bakom den mörka tallskogen på andra sidan om sjön, att Lisa i sin båt hörde klockan ringa tydligare än någonsin förr. Och kyrkoväktaren, hennes fader, rodde ut med manskap och fann klockan och uppsatte henne med stor fröjd i klockstapeln, som då blef byggd. Alltsedan

har hon ringt med den allra klaraste klang, men klarast och skönast ringer hon, när en god menniska dör, ty klockorna hafva också ett hjerta, fastän det är af malm; de fröjda sig med Guds englar, när en själ är vunnen för himmelen.

Lillklockan hade ock sin historia, fastän den är mindre förunderlig. När kriget var slut och folket åter samlades till den gamla kyrkan, manade ingen klocka mera till andakt och bön, ty den tiden låg storklockan ännu för-gäten i sjön. Hvar skulle man då taga penningar till en ny klocka? Alla karlar stodo rådlösa och togo sig väl hundra gången med handen bakom örat, såsom det är på högsta modet här i landet, när någon vill rätt eftertänkligt begrunda en sak. Men gummorna och flickorna visste råd. De satte sig ned att spinna och väfva. Der surrade spinnrocken natt och dag, och natt och dag flög spolen som en pil genom den fina ränningen, och så fingo de många hundra alnar af det vitaste lärft och menade att det väl borde förslå till att köpa en klocka. Fattiga folk, de visste icke, att malmen var dyr och mästaren kanske ännu dyrare. När de bjödo sitt lärft åt gjutaren i Stockholm, bjöd han dem igen en grötklocka, sådana man brukar att ringa på fartyg, när gröten är brassad och kocken står rödbrusig med slefven i handen i kabysdörren. Hvad var att göra? Icke kunde man hänga en grötklocka i klockstapeln. Men på den tiden regerade i Stockholm en drottning vid namn Ulrika Eleonora. Hon hörde talas om både lärft och klocka, och det behagade hennes drottningasinne mycket väl, att gummor och flickor i Finland voro så raska. Strax satte hon sina hoffröknar att spinna och väfva och spann sjelf med, och det är väl möjligt, att de förnäma damerna gjorde en knyck på sin fina näsa, men den tiden gick mycket an, som nu skulle vara en omöjlighet. Allt hvad på detta sätt spans och väfdes, det köpte drottningen, och penningarne skickades strax till klockgjutaren. Så ficks en klocka, som var icke mycket mindre än storklockan

och mycket blankare, och det är visst, att när klockan för första gången lät höra sin ljudande malm, då greto alla gummorna, då knäppte alla flickorna sina mjuka händer, och alla tackade i sitt sinne Gud och den milda drottningen; men hvad de sjelfva gjort, det tycktes dem icke vara stort värdt att tänka uppå.

Detta var klockornas historia. Nu skola vi tala om väktarens Lisa.

Hennes fader var en stark, groflemmad karl, som var både väktare och ringare uti socknens kyrka. Hvar söndag, när han uppläst kyrkodörrarna, lät han folket sköta sig sjelf och gick med långa steg till klockstapeln. Huj, det gick med en fart, när han hoppade på tvärsån öfver storklockan. Då smög sig den lilla Lisa efter honom upp för de höga trapporna, och i början vankades smäll för sådant öfverdåd, men innan kort blef hon van och klef hurtigt på, utan att se sig om till höger eller venster. Der satt hon nu tyst och såg huru den tunga, väldiga klockan begynte att svänga, först i små vändningar, sedan i större, och huru den oviga kläppen midtuti började gå som pendeln i ett ur och pang! föll ned emot klockans sida, så att en klar ton sprang ut ur malmens hjerta och hördes vida omkring. Allt högre och högre svängde storklockan, tills hon slutligen stod nära nog upp och ned och vägde och vägde emellan stå och falla, men sist med en hög klang svängde ned och så åter upp på den andra sidan. Hi och huj, det var ett dån genom luften och ett brak i hela klockstapeln, så att man trodde alla väggar nära att ramla. Men rätt under den grågula stora klockan satt en liten ljuslockig flicka, tyst och leende, på en pall i klockstapeln och tänkte aldrig ett ögonblick uppå att klockan kunde störta som ett berg ned öfver hennes hufvud och krossa henne i finaste smulor, så att ingen kunnat säga hvem det lefvande väsende varit som sutit på det ställe, der klockan föll.

Lisa höll af sina klockor så, som man håller af den

käraste sak här i världen, näst Gud och sin hjertanskär. „Akta dig“, sade hennes fader; „när man så ständigt hör på klockornas klang, blir man döf.“ — „Hvad vill det säga, far?“ sade Lisa. — „Det vill säga“, svarade fadren, „att dina öron icke mera höra det vackra i världen, psalmernas ljud och fåglarnas sång, ej heller människornas tal; och så står du ensam i en stor tystnad, som med nattens stillhet omgifver din själ.“ — „Kunna de döfva höra klockornas ljud?“ frågade Lisa åter. — „Ja väl“, sade fadren; „jag tror, att de flesta döfva kunna höra klockorna.“ — „Nå, hvad är det då för nöd?“ menade Lisa.

Men det gick som fadren hade sagt. Ju äldre Lisa blef, desto stillare och tystare blef världen för hennes öron rundt omkring. I början hörde hon myggans sus i skogen om sommaraftonen, och det förekom henne, som hörde hon på långt afstånd klockorna ringa. Efterhand fingo alla ljud i hennes öron en likhet med klockorna: — fågelns qvitter i björkens grenar, forsens brus och människornas muntra tal, när de samlades att leka på kyrkovallen om söndagskvällarna, — allt ringde i Lisas öron som klingande malm, och likväl kunde hon ej skiljas från sina kära klockor. Slutligen märkte nog alla, att Lisa var döf, och mången sörjde deröfver, men mest hennes fader väktaren, ty en mildare och bättre flicka fanns icke i hela byn. Men det kunde nu icke hjälpas, och så tänkte ingen vidare derpå. När den lilla flickan gick tyst och vänlig sin vanliga väg till klockstapeln, sade allt folket som såg henne: „se, der går väktarens Lisa, som ingenting annat hör här i världen, än klockornas klang!“

Vid den tiden var Lisa tio år gammal och lekte, som barn bruka göra; men hennes leksaker voro de stora klockorna i tornet. Dem smekte hon som dockor, dem skurade hon så skinande blanka, och minsta damm fick ej synas på dem. Hon kallade klockorna Storagull och Lillagull. Hon bannade dem, när de ringde illa, och berömde dem, när de ringde bra. Hon talade till dem, och

de svarade henne med sina röster af malm; hon förstod deras språk mer än människors språk; hon hörde ju intet annat, än dem.

Nu skall ingen tro, att Lisas öden voro mycket besynnerliga och att jag berättar dem därför. Hennes yttre lefnad var icke mycket olik andra människors, som bo i landsbygdens enformiga lugn sitt lif igenom. Men hon var en af dem, som kyrkklockorna kallat mer än andra till Gud redan i lifvets ungdomsblomma, och därför skola vi minnas henne, när vi tala om klockorna.

Ju mera den yttre verldens portar stängdes för hennes själ, så att alla dessa tusende toner och ljud för henne förstummades och småningom tystnade stilla bort, så att slutligen endast klockornas manande stämma ropade i hennes öron: „kom till Gud! kom till Gud!“ — desto mera vände sig hennes tankar och håg inåt till själens högsta, innersta lif i Gud, så att allt det jordiska för henne blef såsom ett sken och en dröm, men Gud allena syntes henne vara det högsta goda, sköna och öfverallt tillbedjansvärda. I sin lefnad hemma med människor var hon god och tjenstaktig, hon gjorde alla sysslor och arbetade mer än någon annan, men hennes bästa glädje och åtrå låg icke ditåt. Hon var lik ett stilla vatten, som i sitt klara djup speglar himmelens sol och nattens stjernor och städse bär i sitt sköte en bild af höjdens oändliga skönhet.

Och klockornas klang följde Lisa genom hela hennes lif, såsom den följer alla människor, fastän så mången icke ger akt derpå. „Om jag kan begripa hvad som kom åt lillklockan, dan dagen du bars till dopet!“ sade hennes fader väktaren. „Aldrig har jag hört henne ringa med en sådan klang af klaraste silfver. Hade det varit stor-klockan, ja, då hade jag förstått hennes klingeliklang, ty hon är från påfviska tiden; der är silfver i henne, det hörde jag min far säga i verlden; gjutaren har insmält i malmen en helgonabild från Rom. Det är trolltyg i den klockan, det hör jag på själaringningen. Hvar gång en bof eller

rackare ringes ut ur lifvet, så hör man i klockan ett skrällande och ett jemrande, så man kunde tro hon vore sprucken. Men ringer hon för en god människas själ, si, då har hon en annan ton, då ringer hon så ljufligt, som en psalm och en bön; det kommer du att få höra, när det en gång ringes för dig kära barn.“

„Men här står jag och pratar i nattmössan“, tillade väktaren skrattande. „Likasom någon kunde höra sin egen själaringning.“

Lisa såg uppå hans läppar hvad han sade och svarade mildt och godt, som hon brukade: „klockorna ha nog förstånd och hjerta, utan att far behöfver skylla på trolltyg. När en god själ flyr bort ifrån jorden, så klänger han sig fast i klockornas toner och stiger med dem till himmelen. Och då andas själen sin egen skönhet in i tonerna, så att de, klara och klingande, sväfva upp i den genomskinliga blå luften bort till Gud.“

„Ja, ja, vi få väl höra nästa pingst vid din första nattvardsgång“, sade väktaren; och dervid blef det.

Så kom pingsten. Väktarens Lisa var nu sexton år gammal och skulle med de andra skriftskolebarnen gå till Herrens bord. Den dagen ville väktaren ringa vackert, och det ville äfven klockorna. Det var en morgon i sommarens första barndom, när alla väsen i naturen synas unga och friska som blomstrande barn. Och klockorna ljödo nu heligare, andaktsfullare än förr; så djupa och rena hade man aldrig hört dem, och allt folk, som längs vägen kom gående till kyrkan med skorna i handen och psalmboken inlindad i näsduken, skyndade med förundran på sina steg och sade: „Herre Gud, hvad klockorna ringa vackert i dag!“ Inne i kyrkan ljödo psalmerna, och den hvitklädda ungdomen trädde i långa rader fram emot altaret. Der stod en from och ädel prest; han nedkallade välsigelsen öfver de unga, och de fingo vår Frälsares heliga måltid under andakt och varma tårar. Sist af alla kom väktarens Lisa. Hon var den enda, som ej hörde psal-

mernas ljud och prestens välsignelser, hon hörde blott klockornas klang, men den var för henne både psalm och välsignelse. Hon läste Guds ord på prestens läppar och förstod det så väl; ja, hon tackade Gud mer än alla de andra, och den dagen blef sedan räknad som en af de skönaste i hennes lif.

Två år derefter stod Lisa brud, och hennes fästman var klockarens son, som ofta brukade ringa lillklockan vid väktarens sida, när Lisa satt med sin söm i tornet. „Nu skall det ringas med fart och fröjd“, skrek väktaren och var så glad, att han säkert dansat på ett ben, om han ej varit så gammal. „Akta dig“, ropade han till grannen, som den dagen ringde lillklockan, „akta dig bara, att icke vadmalsskörtet af rocken kommer emellan klockan och kläppen, för då spricker hon, och då skulle drottning Ulrika Eleonora vända sig i sin graf. Huj, nu skall det ringas!“ Och dervid hoppade han med hela sin tyngd på trampsteget, så att storklockan med ens vändes rätt uppåt och lät höra en klang, som for öfver berg och dalar. Och bium, baum nu blef ett ringande med fröjd och lust, och derpå kom hela brudskaran i procession till kyrkan, spelmannen främst, och väktarens Lisa var klädd i krans och krona och hörde klockornas klang, men intet annat hörde hon på sin bröllopsdag, och likväl var hon så glad . . .

Så gick ett år förbi. Då bar Lisa till dopet i kyrkan sitt första barn, och åter ringde klockorna lustigt och gladt, och åter hörde hon intet annat än dem. Men hon såg desto mer, hon såg sitt lilla, leende barn. Och klockorna ringde i solskensmorgonen öfver den unga modrens fröjd.

Åter förgingo några år; då såg man Lisa föra sin förstfödde bort till hans tidiga graf. Der låg den lille så blek och stilla med en grön krans på locket af sin hvita kista. Och den unga modren gret. Men klockorna ringde i den mulna höstdagens storm . . . deras klang var så mild som ett barns bön, men sorgsen ändå

som ett sviket hopp och en skön, men förlorad framtidsdröm.

Sedan gingo åter flera år förbi, och så kom den dag, när väktarens Lisa förde sin äldsta dotter till Herrens bord. Och åter ringde klockorna som fordom, och åter stod sommaren i sin första blomstrande barndom och lyssnade på de kända tonerna ur malmens hjerta. Den lyckliga modren hörde dem i sin själ och gret af glädje.

Åren fortsatte sitt lopp och samlade mycket af det forna i grafven, medan det nya och friska kom upp i det förvissnades ställe. Och allt läto klockorna höra sin klang i sorg och glädje. Väktarens Lisa ledsagade till den långa hvilan sin fader väktaren, sin man, den högt saknade; hon gömde i jorden fyra af sina barn och nästan alla vänner från sin ungdomstid. Det unga släktet blomstrade upp; hon förde sin dotter till brudstolen, hon förde till dopet sina leende barnabarn. Och hvarje gång hörde hon klockorna ringa, och hvarje gång tackade hon Gud, för sorgen liksom för glädjen, i djupet af sitt hjerta.

Sist kom en jul, då väktarens Lisa var gammal och grå och stod der, omgifven af de unga, som ett lefvande, älskadt minne från forna dagar. Då tänkte hon uppå sin barndom, när julen var så kär, och bad sina barn att åka med henne till kyrkan tidigt om jultidningen. Och de gjorde det, ehuru icke gerna, af fruktan för hennes skull, ty vintern var kall och himmelens stjernor skeno sprakande klara i den snöiga, mörka december-tidningen.

När då bjellrorna lustigt klungo och slädarna ilade fram i kapp uppå landsvägen och man nalkades kyrkan och ljusen strålade som en dag genom de gamla målade kyrkfönsterna, då hörde Lisa ännu en gång sina kära klockor ringa. Det syntes henne vara den skönaste af alla toner i verlden, och med ångan af hennes andedrägt i den frostiga vinterluften steg hennes tacksamma suck till Gud. Men när hon kom in i den upplysta kyrkan,

vände hon sig, full af häpnad och glädje, till sina barn, som ledsagade henne, och sade till dem: „Jag hör psalmerna!“ Och de sade sig emellan: „hvad månede det betyda, att mor hör psalmerna, som hon icke hört, sedan hon var tio år gammal?“

Dock när gudstjensten var slut och klockorna åter begynte ringa, funno de, att den gamla med hopknäppta händer somnat bort ifrån lifvet och gått till en bättre verld. Då sade de åter sig emellan: „nu veta vi hvarför mor hörde psalmerna. När den eviga morgonen skiner in öfver denna jordens natt, då klarna i sista timmen de godas och de rättfärdigas sinnen, så att de se hvad de icke sett och höra hvad de icke hört på länge. Ty de stå redan till hälften inne i himlens oändliga klarhet.“

Och klockorna ringde ännu en gång, och det var deras själaringning för henne, som så länge älskat dem och icke hört något annat i världen, än dem. De ringde med sin allraskönaste klang, det susade så silfverklart som en välsignelse och en bön genom den frostiga vinterluften, och allt folket, som stod deromkring på kyrkovallen, knäppte ihop sina händer och sade: „hör, nu ringa klockorna för väktarens Lisa! Gode Gud, hvad det är vackert, när klockorna ringa!“

Gossen från Sammatti.

Sammatti heter en trakt i norra Nyland, Der äro många berg, många insjöar och höga, gamla, skuggrika skogar. Nejden är vacker, men enslig och fattig, ty den hårda sandmon gifver blott magra skördar.

Der är ett torp, vid namn Paikkari, på stranden af Valkjärvi sjö. I torpet bodde för länge sedan en fattig

man med sin hustru och sju barn, fem gossar och två flickor. En söndagsmorgon, när fjerde gossen skulle föras till dopet i kyrkan, uppstod en snöstorm, så att man knapt såg handen för ögonen. Brita, — sade torparen till sin syster, som var der för att hjälpa honom, medan hustrun var sjuk, — åk du med gossen till kyrkan, jag kan icke gå, jag har vrickat min fot.

Brita var icke rädd för ovädret, hon for med det lilla barnet insvept i en fårskinnsfäll. När hon bar fram barnet till presten i kyrkan, frågade presten: hvad namn skall jag gifva gossen? Brita blef illa till mods, hon hade glömt fråga föräldrarna om namnet. Nå, sade presten, det gör ingenting, det är i dag Elias i almanackan; gossen må heta Elias. Och han kristnades till Elias. Men när Brita kom hem och berättade hur det var, sade torparen skrattande: nå, än sedan, om han också fått heta Tuisku (yrväder)! Torparen var en gladlynt och skämtsam man i all sin fattigdom; han visste icke, att der låg en profetia i namnet, och att hans gosse en dag skulle blifva, såsom Judafolkets Elias, en stor profet i sitt land.

Torpet var litet; ju mera barnskaran ökades, desto knappare blef det om dagligt bröd. Men torparen och hans hustru voro ett gudfruktigt, arbetsamt folk, de förtröstade på Gud, som gifver föda äfven åt korpens ungar. De tyckte det vara onödigt att svälta, när de kunde arbeta. Torparen förstod sig något på skradderi, och när sönerna växte upp, så att de kunde vara till hjälp vid sysslorna, företog han sig att gå om vintern i gårdarne och sy kläder.

Vid torpet, ett stycke från trappan, var en stor tall, som kallades Iso Mänty. Der hade pojkarne stor lust att klättra, och karl var den, som klättrade högst. En dag kom torparen ut från stugan och såg fyra pojkar i tallen. De tre äldste knuffade hvarandra under lek och ras i tallens högsta grenar, men fjerde sonen, Elias, satt lägre vid stammen på en gren och läste.

— Nå, Elias, sade fadren, vill ej du också försöka att klifva högt här i världen? Hvad är det du gör?

— Jag läser katekesen, svarade gossen.

— Allt skall man höra! skämtade fadren. Du är ju icke mer än på sjetten året. Kom ned, så skall jag lära dig tråckla en tröja!

Elias steg ned och lärde sig tråckla tröjan, men när detta var gjordt, klef han åter med boken i tallen. När han var sex år gammal, kunde han hela katekesen utantill. Presten och alla grannar förundrade sig vid läsförhöret. Fader torpare, sade presten, den der pojken borde ni skicka i skola.

— Har icke råd, sade fadren.

Huru det nu var, när grannarne icke upphörde att förundra sig öfver gossens stora lärdom, samlade föräldrarne ihop en säck bröd, en bytta smör, en bytta salta mujkor och skickade gossen till närmaste skola i Ekenäs. Men nu talades intet annat än finska i Sammatti, och i Ekenäs skola lärdes allt på svenska. Det satt hårdt, men det måste gå, och det gick, ty gossen var ihärdig. Det dröjde icke länge, innan han kunde katekesen utantill äfven på svenska. Men nu fanns hvarken bröd, smör eller mujkor mer att skicka honom från hemmet, och så måste han efter ett par år åter sluta sin skolgång. Sådant har händt många fattiga gossar i Finland.

— Blif skräddare du, min käre gosse, och följ med mig! sade fadren. Den lille Elias suckade, ty han tyckte likväl mest om sin bok, men han var lydig, ödmjuk och läraktig, han följde fadren i bondgårdarna, satt på bordet, som skräddare bruka, sydde och tråcklade, så att det värkte i fingrarna. Stundom hände väl ock, att han hade en bok i fickan och smög sig undan att läsa, tidigt om morgnarna, sent om qvällarna. Ljus hade han icke, den mörka årstiden, men man kan också läsa vid pertbloss. Och nöjsammast var att sätta sig med boken på den långa grenen af Iso Mänty, medan kråkorna kraxade i dess topp.

Derifrån bar det om lördagsqvällen i fullt språng till grannens badstuga för att skölja skräddaren af sig, ty så fattigt var torpet, att det icke hade råd bestå sig en egen badstuga.

— Elias blir en bra skräddare, sade fadren förnöjd. Det är icke den sämsta konst här i världen att sy ordentliga knapphål och få knapparne att hålla, så att de ej flyga ur jackan hvar gång man ätit sig mätt.

Gossen Elias trodde nästan detsamma sjelf. Men när han gick ensam ut i den stora skogen eller rodde ut i sin lilla ekstock att fiska i Valkjärvi och de branta bergen sågo ned i vattenspeglarna och den tidiga morgonsolen förgylde furornas toppar, runno så underliga tankar i gossens håg. Vet du icke, du som läser Elias' historia, att ensamheten är alla stora tankars moder? Det förekom honom som hörde han naturens hjerta klappa och som kunde han läsa runor i vågornas krusning. När vinden gick genom furornas mörka kronor, tyckte han sig höra forntida, längesedan förglömda sagor, och hvarje tufva af den ensliga ljungen hade något att säga honom. Stjernorna sade till honom: här bor Gud! Och hvarje ljusgrön, ung grantelning, som höjde sig öfver mossan i ödemarken, sade till honom: här är fäderneslandet! De två orden grodde så djupt i hans hjerta, att han aldrig kunde förgäta dem. Märk, att dessa orden heta på finska: Jumala, isänmaa. Elias talade ju finska, det var hans modersmål.

När han då vände tillbaka till torpet och fadren sade: lappa Vahteris byxor! började gossen gråta. Hvarför gråter du? sade fadren. Gossen teg och gret, men slutligen bekände han, att han hellre ville läsa, än tråkla. — Jag skall tala med presten, tröstade fadren.

Presten sade: skicka honom till Åbo skola, der han får lära sig mer, än i Ekenäs. Fadren betänkte saken, ty hvad presten säger, det tål att tänka på, och hur han nu rådgjorde med grannarne och fick litet hjälp, blef gos-

sen skickad till Åbo skola. Nå hvad har du läst? frågade rektorn. Det och det, svarade gossen på finska; han hade redan glömt den lilla svenska han lärt sig i Ekenäs. Och när rektorn förhörde honom, svarade han åter på finska. — Nej, sade rektorn, det går visst aldrig an. Huru vill du gå i skolan, som icke kan annat, än finska? Gå hem igen, icke kan jag taga emot dig i skolan.

Det var så den tiden, att i alla skolor lästes latin och svenska, men på finska kunde man lära sig endast abc-boken och katekesen. Gossen från Sammatti skulle varit tvungen att åter gå hem och blifva skraddare, om ej skolans öfrige lärare förbarmat sig öfver honom och lagt ett godt ord för honom hos skolans rektor.

Han tilläts då att få börja i lägsta klassen och läsa latin och svenska med sina kamrater. Det kostade flit och tålmod, men det lyckades småningom, och så läste sig gossen genom tre klasser i skolan. Men nu var det åter slut med alla tillgångar i det fattiga torpet, och åter måste Elias vandra hem med renseln på ryggen, för att ej mera vända tillbaka till skolan. Och åter blef han skraddare och följde sin far i bondgårdarna, men han började nu blifva långa gossen och kunnig i handtverket, så att han kunde sy tröjor och jackor på egen hand, som en ordentlig gesäll.

En söndag mötte han presten, som kom från kyrkan, och presten frågade honom hur det gick med hans studier. Gossen måste bekänna, att han nu åter studerade sax, synål och pressjern. — Hvad vill det säga! — utropade presten. — Bed far, att du får komma till mig hvar söndags-eftermiddag, så skall jag läsa latin med dig!

Fadren samtyckte, gossen gick till presten hvar söndags eftermiddag, när han var ledig från skraddareyrket, och läste latin. Under veckan stod han en timme tidigare upp och gick en timme senare till sängs: de timmarne använde han till att läsa lexor. Och så kom han så långt,

att om två år sade presten till honom: — nu kan du gå till Borgå och blifva gymnasist.

Ja, gossen gick till Borgå, blef gymnasist, läste och svalt. Far och mor kunde icke skicka honom annat än hemväfdt vadmal, som han sjelf fick sy till kläder åt sig, men något måste han ju äta och dricka. Då företog han sig att under loftiderna gå omkring i byarna och sjunga för en kaka bröd eller en half kappe råg. Han hade lärt många psalmer i sitt gudfruktiga hem; han kunde också visor, som sjöngos bland folket, och visor och psalmer hade han alltid tyckt om. Det rörde goda människor i byarna, när de hörde den fattige gymnasisten sjunga för dem, och de gifvo honom gerna ett litet tillskott till matsäcken. När han sedan räknade öfver sin inkomst, fann han till sin förundran, att han sjungit ihop trettio tunnor råg.

Vackert så. Det fanns till och med tider, när han icke behöfde svälta. Men man kan icke i alla sina dagar vara gymnasist, man måste också blifva student. Svenska kunde han nu perfekt, men hvar skulle han finna penningar att resa till akademien i Åbo och kunna studera? Skulle han åter gripa till sax och synål? Nej, han föraktade icke de gamla vännerna, han brukade sedan ständigt resa med nål och tråd i fickan och sjelf sy in sina lösfallna knappar i rocken, men hvad godt man än uträttar med en så nyttig konst, icke blir man med den student. Elias fick höra att i Tavastehus behöfdes ett biträde vid apoteket, hvarpå han vandrade dit och förklarade, att han nog skulle reda sig med latinska recepter. Det lyckades, han fick anställning i apoteket, lärde sig göra piller och droppar och blef snart en så duglig provisor, som någon annan.

När han då sparat ihop en liten summa, reste han in till akademien och blef student. Han var då tjugu år gammal, hade lärt att förtrösta på Gud och hjälpa sig sjelf: hvarför skulle han svälta? Knappt var han student,

innan han började läsa med yngre gossar och på detta sätt förtjena sitt dagliga bröd. Det var åter ett hårdt stycke arbete, ty när man 6 eller 8 timmar om dagen pluggat vett i lata pojkar, har man icke mycken håg eller kraft att den öfriga dagen studera för egen räkning. Men gå skulle det, och det gick. Det varade sju hela år, innan den unge studenten inhemtat allt hvad han behöfde veta för att taga sin första lärda grad, kandidat-examen, men från denna tid — det var kort innan Åbo brann 1827 — var också hans väg i verlden betryggad.

Vill du nu veta, du som läser denna lilla historia, hvad det blef af gossen från Sammatti, — han, som satt och läste i Iso Mänty, — han, som hörde furorna sjunga, — han, som lappade Vahteris byxor och som fadren ville göra till skraddare, — han, som lärde sig katekesen utan-till på två språk, — han, som var för fattig att gå i Ekenäs skola, — han, som med knapp nöd kom in i Åbo skola för att han svarade rektorn på finska, — han, som derifrån måste än en gång återvända till saxen och synålen, — han, som sjöng ihop trettio tunnor råg för att icke svälta ihjäl i Borgå, — han, som gjorde piller och droppar i Tavastehus för att kunna resa till akademien, — han, som der i sju år måste arbeta mer för andras lärdom, än för sin egen, — ja, vill du veta hvad det blef af denne lille Elias, som så oföväntadt fick sitt profetiska namn?

Jag skall säga dig det. Han blef en af de störste och namnkunigaste män, som någonsin föddes i Finland. Han blef icke blott läkare, skriftställare, professor, psalm-författare och språkforskare — ty det kunna många blifva, — han blef den, som i aflägsna ödemarker uppsökte och återfann de gamla, sköna, annorstädes länge förglömda runosånger, hvilka innehöllo det finska folkets äldsta minnesmärken från forntiden. Han sammanställde dem till ett helt, han likasom återskänkte åt folket dess forntid och gaf det ett nytt mod att lefva för framtiden. Det

fanns knappt en så fattig koja i vårt land, att icke hans namn der var känt och älskadt; det fanns knappt en så aflägsen verldsdel, att icke hans berömda samling af folksånger der var känd och beundrad af kunnige män. Och när han vid hög ålder gick bort ur lifvet, samlades rike och fattige, höge och ringe med ärebetygelser kring hans graf, såsom hade han varit en konung, och det var ingen ände på sköna dyrbara kransar, som der nedlades för att hedra hans minne.

Hvad vill du mera veta om gossen från Sammatti? Vill du veta huru ödmjuk, enkel, gudfruktig och menniskoälskande han var med sin fattiga härkomst och sitt stora namn? Han förestälde sig alltid, att andra gjort mycket mera, än han. Han gick barfota om sommaren och på skidor om vintern; han gick så enkelt klädd, att der man ej kände honom, bjöds han att sitta bland tjenstefolket i köket. Han ansåg sig alltid som Guds och folkets tjena-re; han läste högt predikan i kyrkan, när ingen prest fanns på söndagen i det ensliga Sammatti; och han har författat många anderika psalmer för den finska psalmboken. Han hjälpte i tysthet många fattiga, var lika kärleksfull emot alla och hade ingen ovän, men väl många, många, som älskade honom. Se, en sådan man kan ju hvarje gosse blifva, om också ej med så stor berömmelse.

Men vill du ännu veta hans namn, så skall jag säga dig det, ty det kan icke fördöljas, det har gått ut från Paikkari torp kring landet och verlden. Hvarje vind har berättat det för Finlands granar, furor och björkar; hvarje våg på hafvet och insjön har berättat det för sina stränder; hvarje moder har sagt det i sina barns öra, och det slägte, som nu lefver, skall icke glömma att berätta det för kommande släkten. Gossen från Sammatti hette Elias Lönnrot.

Gossen från Pernå.

Olof Simonsson hette i konung Kristian Tyranns tid en fattig fiskare, som tjenade under Särkilaks herrgård i Pernå socken mellan de nuvarande städerna Borgå och Lovisa. Finska viken inskjuter här sina blå fjärdar mellan uddar, öar och skogshöjder, som se med sina lummiga granar ned i vattenspeglarna.

Olof Simonsson hade en gosse, hvilken fått namnet efter erkeengelen Mikael, ty fadren var en stark kämpe, som stridt i sin ungdom mot landets fiender. Nu hade han bortlagt svärd och båge för att gripa till årorna och taga till fånga hafvets laxar. Landet led den tiden mycket öfvervåld, när Kristian Tyranns krigsflottor landsatte rof-giriga härar vid kusterna och härjade strandbyarna. Torsby, der fiskaren Olof bodde, hade ock varit i nöd för fiendens anfall; fader Olof önskade, att hans son måtte blifva den hjelte, som en gång skulle befria landet och trampa draken under sina fötter; därför lät han kristna sin son till Mikael. Och knappt hade den lille Mikael vuxit så stor, att han kunde lyfta fadrens svärd, innan fadren lät honom också försöka att spänna bågen. Men det tålde tid, innan de späda armarna vuxit så starka, ty bågen var af ben och skifvan af stål, så att der skulle vara full mannakraft för att spänna honom.

— Mikku, — sade fadren, — vi skola töfva litet ännu med bågen, men du kan försöka min stridsyx, som hänger i stugan öfver min säng. Hugg af denna alen med ett hugg!

Gossen tog stridsyxan, måttade mot alen, som var armstjock, och kapade af honom med ett enda hugg.

— Jag kunde tro det, — sade fadren. — Det är virke i dig till en duktig karl, och när du vuxit ett hufvud högre, skall du spänna min båge mot Kristian Tyrann. Till dess skall du få ro min stora fiskarebåt, ty deraf få raska gossar armar af jern.

Gossen Mikael tänkte som fadren, att ingenting här i världen öfvergår ett par starka armar, en bra stålbåge och en hurtig stridsyx. Men då hände en dag, att han fick följa sin fader till kyrkan. Der var mycken grannlåt, helgonbilder, rökelse, latinska böner och latinska messor, såsom det brukades i den katholska tiden. — Jag förstår ingenting, — sade gossen; — hvad är det de sjunga?

— Det är latin, — sade fadren. — Hvad skulle det vara annat? Icke får man tala till Gud på annat språk, än latin.

— Får man icke tala till Gud på finska? — frågade gossen åter, ty han och det mesta folket talade finska, och det syntes honom förunderligt, att man icke skulle rå tala till Gud på sitt eget språk och förstå hvad Gud svarade.

— Gud förstår icke finska, — svarade fadren. — Gud förstår ingenting annat, än latin.

Detta tycktes gossen mycket besynnerligt, att Gud kunde vara så okunnig, men han vågade icke fråga vidare. När messan var slutad, hade fadren ett ärende till presten i sakristian, och gossen följde honom. Der låg något stort och grannt med underliga svarta streck och brokiga bilder uppslaget på bordet. — Hvad är det? — frågade gossen.

— Det är en bok, — sade fadren.

En bok? Hvad kunde en bok vara? Aldrig i tiden hade gossen sett någon bok. Han trängde sig närmare och fick betrakta det underliga tinget, som kallades en bok. Det var hvad man nu brukar kalla en „foliant“, en mycket stor, tjock bok, med sirligt utritade krångliga bokstäfver, somliga blå, gula, gröna och röda, men de flesta svarta, och vid kanten af boken voro målade helgonbilder med en guldgloria kring sina hufvuden. I vårt land fanns den tiden blott en tryckt bok, en messbok, tryckt på latin i Tyskland; alla de öfriga voro handskrifter,

mycket få och mycket dyra, så att en sådan bok kostade lika mycket som ett godt hemman.

— Hvad betyda de krokiga strecken? — frågade gossen.

— De kallas bokstäfver. Att rita dem kallas att skrifva, och att uttyda dem kallas att läsa.

— Får också jag lära mig att skrifva och läsa?

— Nej, det förstå inga andra än presterne.

— Jag vill blifva prest, — sade gossen.

— Allt annat! — skrattade fadren. — Då måste du först kunna tala latin.

— Är det så svårt, far?

— Ja, visst måste det vara svårt, efter det är Guds språk, och det måste man lära i skolan.

— Jag vill gå i skolan, far, och lära mig latin. Men när jag blir prest, skall jag bedja till Gud på finska, och om icke Gud förstår mig, skall jag säga till honom på latin: käre herre Gud, lär dig att tala finska, så att vi alla förstå hvad du säger! Vi ville så gerna kunna tala med dig.

Presten, som hörde detta, klappade gossen vänligt på axeln och sade: — Mikku lille, du talar som du har förstånd till. Bibeln är ju skrifven på grekiska och latin; huru skulle Gud tala ett annat språk, än det, som han talat i bibeln? Men det är väl icke så omöjligt, att du kan gå i skola och blifva prest. Jag skall tala derom med din far.

Fadren svarade härtill misslynt, att gossen fått namn efter erkeengelen och skulle blifva sitt folks stridsman. Dertill behöfde han hvarken läsa, skrifva eller tala latin.

— Han kan blifva Guds och sitt folks stridsman äfven med andra vapen, än svärd och båge, — menade presten.

Någon tid derefter, en stormig dag, vandrade presten vid stranden i samtal med den berömde rektorn i Viborgs skola, Johannes Erasmi, som var på besök hos honom. De anförtrodde hvarandra sina bekymmer om de onda

tiderna, om Kristian Tyrann och Stockholms blodbad samt om den förskräcklige kättaren, Martin Luther, som ville afskaffa påfvedömet och tillåta alla menniskor läsa bibeln. Vid det att de talade härom, sågo de en fiskarebåt strida mot vågorna ute på sjön. Båten hade hård motvind, hade måst nedtaga seglet, emedan han ej kunde kryssa i det trånga farvattnet, och roddes af en gosse, medan en äldre man satt vid rodret. — Hvarför låter karlen der borta gossen ensam ro den stora båten i så hårdt väder? — frågade rektorn från Viborg.

— Jag känner karlen, — svarade presten. Det är fiskaren Olof Simonsson. Han vill uppfostra sin gosse till krigsman och låter honom öfva sig med de tyngsta arbeten, för att stärka hans armar.

— Det är likväl en alltför tung båt för så unga armar, — menade rektorn. — Men se huru gossen arbetar sig framåt! Det måste vara en ihärdig gosse.

— Ja, ihärdig är han som en arbetsmyra. Jag tänker, att hvad den pojken en gång i verlden företager sig, det drifver han igenom. Han ville nog gå i skola, men fadren är fattig och vill göra honom till krigsman.

— Jag skall taga honom till mig för intet och se hvad jag kan göra af honom. Jag har icke sett en så ihärdig pojke, förklarade rektorn.

Båten arbetade sig långsamt fram öfver den upprörda fjärden, men fram kom han. Fader Olof och hans Mikael landstego vid hamnen. Visst hade gossen blåsor i händerna och var så röd om kinderna som ett moget hallon, men fram skulle han, och fram kom han. Rektorn och presten gingo dessa båda till mötes. Den barske fiskaren var icke lätt att öfvertala, men huru länge de lärde männen ansatte honom, måste han slutligen medgifva, att hans son Mikael fick resa med rektorn till Viborg och gå i skola.

Hvad blef det då af Mikael Olofsson, gossen från Pernå, som rott sig blåser i händerna och så nyligen sett

för första gången en bok, den enda, som fanns i hans hemtrakt? Han blef en af Finlands lärdate och berömdaste män, ty det han en gång tagit sig för, det dref han igenom. Han blef först skrivare hos biskopen, som var en god vän till rektorn i Viborg, och derefter fick han resa utrikes att studera i tyska staden Wittenberg under ledning af doktor Martin Luther och hans trogne bundsförvandt Filip Melancton. Luthers reformation var då nyss införd i Sverige och Finland af Gustaf Wasa. Denne brevexlade med Luther, och Luther skref till konungen berömliga vitsord om unge Mikael från Pernå. Så blef Mikael först rektor i Åbo skola i 9 år och sedan biskop i Åbo. Det var hög ära nog för en fattig fiskaregosse.

Men icke för människors pris och höga äreställen ville gossen från Pernå lefva. Han kunde aldrig få i sitt hufvud, att Gud icke skulle förstå något annat språk, än latin, och tyckte det vara synd, att så många fromma människor icke skulle kunna tala till Gud i bönen eller förstå hvad Gud talade till dem i sitt uppenbarade ord. Doktor Martin Luther hade sagt honom, att Gud förstår alla språk, efter ju Gud gifvit människan den stora gåfvan att tänka och tala; ja, att Gud icke vill tillbedjas med obegripliga, lärda ord, utan mycket hellre med hjertats barnsliga tro, så som hvar och en förmår uttrycka. Då företog sig gossen från Pernå att lära det finska folket tala på sitt språk med Gud. Han lät trycka den första finska abc-boken, den första finska böneboken, Davids psalmer och slutligen hela nya testamentet på finska. Det var icke lätt att första gången stafva ihop ett nytt språk i skrift, och allt måste tryckas i Stockholm, emedan intet boktryckeri fanns i Finland. Men fram skulle det gå, och fram gick det, med understöd af den store konung Gustaf Wasa. Från denna tid kunna hvarje gosse och flicka i vårt land läsa, alla hafva Guds ord på sitt språk, och alla kunna på sitt språk bedja till Gud.

När gossen från Pernå, Mikael Olofsson, slutligen blef en lärd man, kallade han sig Mikael Agricola. Agricola betyder jordbrukare, och det kan väl sägas, att en mäktigare såningsman icke har lefvat i Finland. Men presten i sakristian hade icke så orätt, när han förutsade, att en Mikael, en stor Guds och folkets stridsman, väl kan vinna segrar utan att strida med svärd.

Hvarje gång jag stått vid stranden af Pernå hamn och sett fiskarebåtarna kämpa mot storm och hög sjö, har jag tänkt på Mikael Agricola, som här rodde i stormen sin faders båt. Och hvarje gång jag hört det finska talande folket lofsjunga Gud i kyrkan, eller sett det läsa sin bibel hemma på söndagseftermiddagen, har jag åter tänkt på den store fosterlandsvännen, som lärde detta folk att tala med Gud. Mikael Agricola skref i sin bönebok:

„Han, som ser i allas hjertan neder,
Nog förstår han ock hvad Finnen beder.“

Vidrack.

Det var en gång en gosse, from och fredlig.
Han hette Vidrack och var så beskedlig,
Att han lät myggan bita sig helt blå,
Men lyfte icke armen upp att slå.
Han var så lat! Han var så lat, den gossen,
Att när han riktigt törstigt låg på mossen,
Och källan var tre alnar nära till,
Steg han ej upp att dricka, han låg still.
Hos far och mor låg han raklång i sängen
Och såg i taket, stora, långa drängen.

Man kunde tro, att han var sjuk och svalt,
 Men han var frisk och frodig som en palt,
 Han tyckte om att ligga där och latas
 Och låta som ett litet barn sig matas.

Far sade: skäms du ej, din lata best,
 När far din själf arbetar som en häst?
 Upp med dig! Nu så gräfta vi potatis,
 Och jag behöfver folk, det fås ej gratis. —
 Mor blef förskräckt. — Nej, det går aldrig an.
 En sådan liten stackare som han!
 Du minns, han hade tandvärk sista våras,
 Och nu kan han af gräftan dödligt såras.
 Ack, hvarför skall du störa gossens blund?
 Låt stackars Vidrack hvila sig en stund.

Far knackade sin pipa ut mot spisen
 Och sade: mor, du skämmer bort den grisen.
 Hvad duger pojken utan arbete?
 Han kan ju ej ännu sitt abc,
 Och Mårtens Kalle läser ren katkesa . . .
 Nå godt, han skall ej gräfta, han skall läsa.

Där sändes bud till klockarn. Klockarn kom
 Och stafvade med Vidrack dagen om,
 Där gossen låg och gäspade på ryggen
 Och såg i taket på en dans af myggen.
 Ja, där stod A så långbent och så tunnt,
 Men B det var så obegripligt rundt.
 Att få det där i skallen var besvärligt,
 Och stackars Vidrack gäspade förfärligt.
 När qvällen kom, så visste han rätt bra,
 Att var det icke B, så var det A.

— Nu är du lärd, — sad' mor. — Nu kan du blifva
 Professor minst, när du lär dig att skrifva.

Men du har ej dig tvättat sen i fjol;
 Det skall bli skönt att skina som en sol;
 Gå nu i bastun, du min gosse kära,
 Och orkar du ej gå, skall jag dig bära.

Ja, mor hon bar sin luns som mjölesäck;
 Då tyckte Vidrack han var riktigt käck.
 Men se, nu kom det svåraste i saken:
 — Sitt, gossen min, så kläder jag dig naken.
 — Hvad? Skall man kläda af sig i ett bad?
 — Ja, det förstås. Var nu rätt snäll och glad!

Men den, som ej blef glad, var mjölesäcken.
 Ett sådant tyranni! Nej, det skall necken!
 Till det så hade Vidrack visst ej mod;
 Han kröp på lafven som han gick och stod,
 I skjorta, byxor, stöflar, väst och tröja
 Och svettades så grymt af där att dröja,
 Att gossen stackare blef bastusvag
 Och somnade . . . och sofver än i dag.

Den sagan hörde jag, när jag var liten,
 Än som förmaning, än som lön för fliten.
 Hvar gång jag somnade med kläder på,
 Så fick jag höra orden: skall du gå,
 Som Vidrack gick, fullklädd på bastulafven?
 Jag upp med fart! Hvem ville bli, som han,
 Till ordspråk och spektakel för hvar man
 Ännu när man är längesen begrafven?

Den stackars Vidrack! Ja, hvad hjälper det
 Att spara här i världen sina fjät
 Och titta fromt med lättjans majestät
 På myggornas kadriller högt i taket,
 När man blir busen, som får barnet vaket?

Moppe.

Vet du, mitt barn, hvad din skyddsengel skulle säga, om han sutte en morgon bredvid din säng och såg dig klädd att gå ut till dagens arbete? Han skulle säga: — Bed Gud om klara tankar, och gif dem ett innehåll af nyttiga kunskaper. Älska det goda, hvar du än finner det, och afsky det onda, hur det än lockar dig. Bevara din inbillning ren, så att Gud hvarje ögonblick kan se in i dig som i en kristallklar källa. Men framför allt annat lär dig försaka din egen vilja och böj den till frivillig lydnad för det som är rätt, så har du lärt dig den svåraste konst i verlden. Af viljan beror handlingen, och af handlingen beror en människas värde. Men att böja sin egen vilja, det kostar mycket motstånd och ofta tårar. Många berömda hjeltar och konungar hafva beherskat länder och folk, men gått under, emedan de icke förstått att beherska sig sjelfva.

Jag vill berätta dig tre minnen från min barndom. Det var obetydliga tilldragelser, men hvilka jag icke lätt glömmmer, emedan de lärt mig huru barn skola böja sin egen vilja.

Jag var ett af de lyckliga barn, som hafva ett godt hem och goda föräldrar. Min far och min mor sågo oss gerna glada och nekade oss aldrig ett oskyldigt nöje. Vi hade mycken frihet, men alltid med vilkor af sträng, helst frivillig lydnad. Mina föräldrar hade af egen dyrköpt erfarenhet lärt hvad den stora konsten att försaka sig sjelf är värd.

Jag var sju år gammal, och min syster fem år, när min mor en dag kom hem från en begrafning och medförde, som det då brukades, en stor kringla åt barnen. Hon delade kringlan i två lika stora hälfter, och vi voro just i beråd att låta den smaka oss förträffligt, när min far helt oförmodadt sade: — Försök att spara den till i morgon!

Vi sågo förvånade på hvarandra. Hade vi icke fått kringlan med rättighet att göra med den hvad vi ville?

— Ja, — fortfor min far, — kringlan är eder, ni ha full frihet att äta upp den nu genast, men försök att spara den till i morgon!

Jag betraktade kringlan med en kännares blick. Hon var alldeles färsk, läcker och saffransgul; några stora russin voro infattade som perlor i hennes svällande rundning. Snålheten i mitt barnahjerter sade: smaka blott på en bit, en enda bit, du kan ju spara resten till i morgon! Och jag smakade. Men den enda lilla biten smakade efter mer, och slutligen återstodo af kringlan endast russinen. Hvarför skulle de sparas? De gingo samma väg som det öfriga. Min far teg.

Följande morgon kom min lilla syster och visade med triumf sin sparade halfva kringla. — Nu skall den smaka dubbelt bättre än i går, — sade hon.

Jag ville ej låta henne märka, att jag blygdes. Jag advocerade med mitt samvete, som det brukas vid sådana tillfällen. Kringlan var ju min, jag hade ju lof att göra hvad jag ville med henne.

Ett par år därefter, en vacker novemberdag, hade vår skola skrinlof. Den första isen på elfven låg blank som ett spegelglas. Man kan tänka sig skolgossarnes förtjusning. Vi hade alla stämt möte på isen klockan tio förmiddagen. Vi skulle flyga som fåglar på fria banor ända till mörkningen.

Jag hade putsat mina skridskor blanka som solsken, när min far klockan nio vid frukosten yttrade, likasom hade han plötsligt erinrat sig något: — Sade du icke, att du hade en svår lexa i bibliska historien till i morgon?

— Ja, men med den tänker jag nog blifva färdig i afton.

— Vore det icke bättre att nu stanna hemma och läsa din lexa?

Tårarna kommo mig i ögonen. — Pappa har ju lofvat mig att skrinna i dag!

— Gör som du vill, du har mitt löfte. Men går du till isen, skall du kanske ångra dig i morgon.

— Visst intet, pappa!

Bibliska historien låg uppslagen på mitt bord. Det var något inom mig, som sade: — Om du ändå skulle läsa din lexa först? — Jag tog boken och läste med förtviflans hastighet. Bokstäfverna dansade för mina ögon på skridskor. Jag mins det ännu: lexan var Jakobs tolf söner med deras mödrar och efterkommande. — Nu kan jag dem, — sade jag efter en kort stund och försökte öfvertyga mig sjelf, att jag kunde perfekt. Klockan elfva var jag på isen. Här lyckades jag glömma alla Jakobs tolf söner, från Ruben ända till Benjamin, så komplett, som hade de aldrig funnits i denna världen för att stå i vägen för skolgossars skrinlof.

Om aftonen var jag för trött att läsa, det gick icke, jag somnade från hela Abrahams släkt. Och följande morgon gick det så, som min far hade förutsett. Jag stakade mig grundligt, och det var en ringa tröst, att hela min klass gjorde detsamma, med undantag af en enda gosse, som ej varit på isen i går, för att han hade tandvärk.

Hemma bekände jag uppriktigt mitt nederlag, men tillade, att jag ej var sämre än andra. En enda af oss kunde uppräknat Jakobs söner, och han hade haft tandvärk i går.

Min far smålog, — Måste man då nödvändigt ha tandvärk, för att göra sin pligt? Är det ej bättre att göra den frivilligt?

Profven fortforo tid efter annan, ofta med nederlag, stundom med seger. Och det märkvärdiga var, att den första segern gjorde de följande lättare, men på samma gång förökades blygseln öfver ett nederlag.

Ännu hade jag icke uppoffrat något för andra. En slant i kyrkhåfven, ett brödstycke åt tiggaren, det var ju icke min gåfva. Jag skulle försöka att gifva bort mitt käraste.

Jag hade en kälke, Moppe benämnd, järnskodd och med en rand i järnstängerna under medarna, som gjorde, att han löpte förbi alla andra i backen. Moppe var min stolthet och min dyrbaraste skatt. Om dagen var han min kapplöpare, om qvällen bar jag honom in i mitt sofrum för att vara riktigt säker om honom. Jag var så afundsjuk om Moppe, att ingen vid lifsstraff skulle få röra honom utan min tillåtelse.

Vår närmaste granne var smeden, och hans gosse Josua af samma ålder som jag. Vi voro dagliga lek-kamrater, men icke alltid de bästa vänner. Josua hade också en god kälke, som han kallade Flinken, och Flinken och Moppe voro ärelystna rivaler. Flinken försökte alltid att köra förbi Moppe och misslyckades vanligen, men det hände ibland, när jag styrde oskickligt, att Flinken hann före Moppe, och detta förtretade mig. Det kom en knut på vänskapen, och hvar och en prisade sin kälke såsom den yppersta.

Så beslöto vi en dag att anställa en afgörande täflan om segerpriset och medtogo två andra gossar som vittnen och skiljedomare. Vi begåfvo oss till den högsta bergssluttningen i närheten, benämnd Himmelsbacken, där en brant och krokig dalgång ledde ned från höjden till isen på elfven. Den, som hann längst på isen, skulle förklaras som segervinnare. Vi lottade om hvem som skulle åka förut, och lotten föll på Josua.

Han lade sig på magen, och Flinken flög af som en pil. Efter honom kom också jag på magen med Moppe. Det var ett mandomsprof, som icke mången vågade, att åka i denna ställning utför Himmelsbacken, och det bar af med svindlande fart, så att ingen hvarken hörde eller såg annat än yrande snö i den branta bergsklyftan.

Men nu gick källspåret i brantaste krökningen vid sidan af ett bråddjup till höger. När jag kom dit så framlutad i blindaste farten, hade Moppe kommit fortare, än Flinken hann undan, och stötte så häftigt mot Flinkens bakmedar, att Flinken och Josua kastades åt sidan utför branten och tumlade ned i bråddjupet. Moppe åter fortsatte sin skenande fart och stannade icke förrän på isen.

Vi skyndade att uppsöka Josua och funno honom liggande orörlig nere i klyftan; jag trodde honom vara död. Flinken låg ett stycke därifrån med afbrutna medar. Man kan tänka sig vår bestörtning.

Josua var icke död, han var endast afsvimmad i fallet, vaknade åter klagande och försökte resa sig, men kunde icke. Vi drogo honom på en af källkarna till hans hem. Här befanns, att han afbrutit högra amen och illa vrickat sin högra fot.

Han låg länge sjuk, och jag besökte honom alla dagar. Det gamla gnabbet om källkarna var nu glömdt, intet ondt ord var oss emellan. Han förebrådde mig icke sin olycka, han urskuldade den. — Hvad skulle du kunnat se i den starka farten framför dig! Och Moppe, vet du, är ändå den bästa snabblöparen i hela världen. Flinken hade ett så stort försprång, och ändå hann Moppe upp honom!

När jag berättade detta för pappa, sade han småleende: — Flinken ligger nu med afbrutna medar. Hvar skall Josua få en annan kälke?

En annan kälke? Jag förstod meningen, men den upprörde mitt innersta. Moppe, min stolthet, min skatt, mitt käraste, skulle jag någonsin kunna bortskänka honom? Jag svarade undvikande: — Smeden skall göra en ny kälke åt Josua.

— Och om Josua får en ny kälke, hvilken glädje har han af den, när han alltid måste tänka på Moppe som den bästa i världen?

Jag stred förtvifladt mot denna tanke; jag harmades, jag blygdes, jag gret. Min Moppe? Aldrig! Och åter sade jag till mig sjelf: — Om nu Josuas högra arm blir styf för hela hans lifstid och du, fastän oskyldigt, är skulden därtill, är du icke skyldig honom en godtgörelse för allt hvad han lidit och kanske ännu skall lida?

Tre dagar därefter hade jag blifvit herre öfver det sega motståndet i mitt inre. Jag sade till min far: — Josua skall få Moppe! — Då såg jag i min fars blick en tår af glädje. — Rätt så, min gosse, — sade han ömt. — Alltid ditt samvete, alltid din pligt, om det ock skulle ske med blödande hjerta! Du har vunnit den största af alla segrar, segern öfver dig sjelf, och, tro mig, belöningen skall ej uteblifva!

Han hade rätt, belöningen uteblef icke. Från denna stund kände jag mig så glad, så lugn, som hade jag sjelf fått en dyrbar gåfva, i stället att bortskänka en. Josua fick Moppe och dolde ej sin förtjusning. Utan afund kunde jag se honom med denna snabblöpare besegra alla andra. Hans ära var min ära. Hans arm läktes och blef icke styf. Vi blefvo vänner för hela lifvet.

Senare, när jag vuxit från gossens lekar, har jag ofta haft anledning ihågkomma och välsigna försakelseprofven i min lyckliga barndom. De gällde då snask, nöjen och leksaker; sedan gällde de lifvets allvar. Hvilka strider har det ej mången gång kostat att segra öfver begären, fåfången, sjelfklokheden, att vika för bättre rätt, bättre öfvertygelse, att uppoffra för andra sina fördomar, vanor, fördelar, ja, att utan knot återgifva åt Gud det käraste man egt på jorden! Och såsom i barndomens dagar, har jag lika ofta erfarit nederlagets hela blygsel, som segerns triumf. Men hvem är så svag, som den egna viljans slaf? Och hvem är så stark, som den, hvilken har makt att öfvervinna allt, emedan han kan öfvervinna sig sjelf?

Barnens bön för fäderneslandet.

O Gud, bevara vårt fädernesland,
 Vårt dyra älskade hem!
 Vår fredliga bygd, vår lugna strand,
 O Gud, beskydda dem!
 Vår moders hydda, vår faders gård,
 Vår barndoms vagga, vår ungdoms vård,
 Beskräma dem med din hand!
 Bevara vårt fosterland!

För krig och fara! För skymf och död!
 För sjukdom och sorgetid!
 För eld och våda! För hungersnöd!
 För tvedrägt och inre strid!
 Allsvåldige Gud, din arm är stark;
 Beskydda vårt folk och vår monark!
 Din heliga, visa nåd
 Förläne oss kraft och råd.

Vi äro fattiga barn och små,
 Som blommor på livvets stig,
 Och intet är, som vi här förmå,
 Allenast bedja till Dig.
 O Gud, som hör de spädas röst,
 Var du vår styrka, var du vår tröst,
 Vårt värn, vårt ljus, vår dygd!
 Välsigna vår fosterbygd!

Och låt oss vexa, och lär oss bli
 En dag våra bygders stöd!
 Och lär oss älska, också vi,
 Vårt land uti lust och nöd!
 Vår moders hydda, vår faders gård,
 Vår barndoms vagga, vår ungdoms vård,
 Oss alla tag i Din famn
 För Jesu heliga namn!

Hvad skall du älska?

Mer än dig sjelf haf kärt ditt hem,
 Din moders bön, din faders bud;
 Men fosterlandet mer än dem
 Och mer, långt mer än allt, din Gud!

Mer ödmjukhet, än fåfäng prakt;
 Mer dygd och heder, än allt guld;
 Mer sanning, än all verldslig magt;
 Mer samvetsfrid, än synd och skuld.

Mer arbete, än maklig dag;
 Mer ädelt vett, än glans och flärd;
 Mer frihet, hägnad utaf lag,
 Än höghet uti bojer snärd.

Och älskar du allt detta mer,
 Än världens villor, som förgå,
 Så böj dig för Guds ögon ner:
 Ett fattigt barn är du ändå.

Ett fattigt, syndigt barn du är
 I mycken ofullkomlighet,
 Och sjelf förmår du intet här,
 Och intet af dig sjelf du vet.

Men bed, att Gud i magt och nåd
 Dig leder med sin fadershand;
 Då får du kraft, då vet du råd,
 Då går din väg till lifvets land.

Och då fullkomnas du hvar dag
 Uti den rätta kärleken,
 Till Guds och människors behag,
 För jorden och för himmelen.

Sikku.

I konung Karl den tolfdes tid lefde i norra Finland en fattig vallgosse vid namn Sikku. Det skulle vara Sixtus, men den finska tungan är nu en gång för alla sådan, att hon brukar omskapa namnen efter sitt sätt, såsom hon bäst kan uttala dem. Sikku var så fattig, att han hade hvarken mössa, skjorta eller skor, men detta bekymrade honom icke det allra minsta. Han var alltid glad och förnöjd, och när han vallade korna vid foten af Sipuri berg, sjöng han sina visor från morgon till qväll, blåste i sin lur af näfver och hade sitt stora nöje att höra bergets eko härma honom.

Sikku hade en gammal fällknif, det var hans rikedom, och dertill en kamrat vid namn Kettu, hvilket betyder på finska räf; en långnosig, långsvansig gul hundracka, trogen och argsint. De två höllo tillhopa i lust och nöd; Kettu dref korna tillsammans, Kettu vakade, när Sikku tog sig en lur vid middagsstunden, och Sikku delade med Kettu det hårda brödet, som var bådas gemensamma frukost och middag. Till brödet bestods en skön soppa af klart källvatten och nästan alla dagar en fin efterrät: smultron, hjortron, åkerbär, blåbär, lingon, häggbär eller rönnbär, allt efter sommarens tid, men sådant föraktade Kettu. Sikku tyckte sig må som en prins i skogen. Men när det blef mycket regnigt och kallt, begynte han på qvällen längta till grötgrytan. O, den sköna, varma grytan, der fick han skrapa åt sig hvad der fanns kvar på kanterna, men Kettu fick sleka slevven och stjåla Missekattes mjölk i den söndriga stenkrukan vid vattsån på golfvet. Det aflopp sällan utan batalj.

Husbonden i Anttila gård var girig, värdinnan var snål, men hvad rörde det Sikku? Han hade sin frihet, han skulle endast ansvara för att gårdens femtom kor kommo riktigt tillbaka att mjölkas om qvällen. Och det

gick en tid mycket lyckligt; något annat bekymmer hade ej Sikku i denna världen.

En dag klef han upp på den högsta bergtoppen, medan Kettu vaktade korna i dalen. Der var en stor, skön utsigt öfver skogar, kärr och små ensliga sjöar, men ingen människoboning. Aldrig i sitt lif hade Sikku trott, att världen kunde vara så stor. Han blef så förunderligt varm om hjertat, när han såg solen glittra i sjöarna mellan granarnas mörka grenar, och när molnen seglade öfver himmelen, blänkte det ena glittret upp efter det andra, försvann i skuggan och blänkte ånyo upp på ett annat ställe. Sikku sjöng och blåste deremellan i näfverluren, det klang så lustigt i berget, det blef en visa:

Sipuri berg, tutu, tutu,

Falidu!

I hela världen finns ingen gosse,

Som vallar kor på en sådan mosse,

Tutu, tutu,

Falidu!

Vid det han sjöng, stod oförmodadt en liten krokryggig gumma bredvid honom på berget och sade till honom:

— Allt det du ser skall vara ditt, om du vill vara min gosse och lyda mig.

— Åhå, — sade Sikku och betraktade gumman, som han kände igen: det var trollgumman från Allis torp.

— Gif mig din hvita ko Kimmo, — sade gumman, — och säg, när du kommer hem, att vargen rifvit henne.

Sikku fick stora ögon och svarade: — nej, så dum är jag icke.

— Skyll dig då sjelf! — sade gumman, och med detsamma hoppade hon kråka utför berget.

Kettu begynte skälla i dalen, Sikku sprang ned och fann, att en af korna sjunkit i kärret, så att endast hornen stodo upp öfver det gröna gungflyet. Sikku försökte draga

henne upp, men der räckte hans krafter icke till, och när han arbetat sig trött, måste han gå hem med de fjorton korna. Skällkon Mansikka råmade, Kettu tjöt. Sikku berättade olyckan, fick stryk och skickades andra dagen utan vägkost i vall.

Nu sjöng han ingen visa, han satt bedröfvad och hungrig vid foten af berget. Då kom Allis skäggige trollgubbe och sade till honom: — gif mig din svarta ko Mustikka, och säg att vargen har rifvit henne, så vill jag gifva dig allt det land du kan se från Sipuri berg!

— Nej, så dum är jag icke, — svarade Sikku förargad.

— Skyll dig då sjelf! — sade gubben, och med det samma stöp han kullerbytta utför berget.

Kettu begynte skälla, Sikku sprang dit och fann Mustikka död vid skogsbacken. Hon hade ätit någon giftig ört och kunde ej mera fås till lif. Sikku gret, hemtade i en näfverstrut vatten ur källan och slog öfver Mustikkas hufvud, men det hjälpte icke, han måste gå hem med tretton kor och berätta olyckan. Nu stängdes han tre dagar utan mat i källaren. På fjerde dagen skickades han åter i vall med de tretton korna och fick en påse med vägkost, men när han blef hungrig redan vid grinden och öppnade påsen, fann han der endast en grå sten.

Sikku gick med korna till berget, åt bär i skogen och satte sig bedröfvad på en stubbe midt ibland korna, för att ingen olycka mer skulle hända. Då kom till honom Allis lilla vackra trollflicka, som alltid såg i kors, räckte honom en mjuk hvetebulle, klappade honom på den magra kinden och sade: — gif mig din röda, ko Mansikka, och säg, när du kommer hem, att björnen rifvit henne, så skall du få hvetebullen och allt land du kan se från Sipuri berg!

Sikku var så hungrig, att han kunnat sluka en bulle af mossa. Han såg på hvetebullen, han såg på den lilla vackra trollflickan och måste bita sig sjelf i tungan, för

att ej strax svara ja. Men trollflickan skrattade, och detta förargade Sikku. — Nej, — sade han, — så dum är jag icke.

— Så skyll dig sjelf! — sade flickan och med det-samma flaxade hon rätt som en skata bort till skogen.

Sikku fruktade en ny olycka och sprang till Mansikka, som ju hade betat nära intill honom, men Mansikka låg redan raklång på gräset, en huggorm hängde fast vid hennes nos, och inom en kort stund var hon död. Hvad hjälpte det, att Sikku slog ihjäl ormen? Han måste gå hem med tolf kor och berätta olyckan.

— Säg nu sjelf hvilket straff du förtjenar! — sade den vredgade husbonden. — Vill du, att jag skall steka dig i badstugans ugn, eller vill du hellre kastas ned i den djupa brunnen?

— Jag rår icke för det, — svarade Sikku gråtande. — De ha tre gånger lofvat mig allt land jag kan se ifrån Sipuri berg, om jag ville stjäla och ljuga, men det kan jag ju icke.

— Jaså, — sade husbonden. — Det är allt mitt land, som man ser ifrån Sipuri berg, och jag lofvar dig det, om du före nästa fullmåne leder till gården nio vackra kor i stället för Kimmo, Mustikka och Mansikka, som ligga döda vid berget. Men hvad skall jag nu göra med dig? Något straff bör du få.

— Bind honom till händer och fötter på högsta toppen af Sipuri berg och låt honom äta sig mätt af att se på landet! — sade värdinnan, som ej kunde förlåta Sikku, att hon mist sina kor.

Detta förslag behagade husbonden. Sikku blef bunden till händer och fötter öfverst på Sipuri berg, och alla förbjödos att gifva honom mat eller dryck. Då återstående tolf korna drevos af en annan vallgosse på bete till gårdens andra utmarker långt ifrån berget.

Sikku låg bunden och halfdöd af hunger på berget. Skogen doftade, sjöarna glittrade i solskenet mellan granar-

nas grenar, qvällen kom, natten kom, daggen föll, talltrasten sjöng, stjernorna tindrade, månen såg ned på den fattige gossen, och ingen i vida verlden tycktes mer bry sig om honom.

Men högt öfver skogen, sjöarna, daggen, trasten, månen och stjernorna fanns likväl En, som ser alla öfvergifna på jorden, och han såg äfven den fattige Sikku. Gud sände till honom en trogen vän, och hvem annan kunde det vara, än Kettu? Kettu fick gröt hemma i gården, Kettu kunde stjäla sin mjölk, som han brukade, ur Missekattes söndriga kruka vid vattsån, men Kettu sprang hellre hungrig till berget, lade sig der på Sikkus bundna fötter och slekte hans bundna händer. Sikku blef så glad der-öfver, att han åter kände sig lycklig och nöjd, och så somnade båda i månskenet.

Nu var der i kung Karl den tolfte tid ett stort krig i södra delen af landet. Det norra landet visste icke mycket af kriget och satt i lugn bakom sina stora skogar, när oförmodadt en fientlig flotta syntes vid hafskusten och landsatte krigshärar, hvilka utbredde sig härjande och plundrande öfver landet. En sådan grym fientlig skara kom nu äfven till denna trakt, öfverföll, brände och plundrade Anttila gård, bortförde all boskap och tog husbonden sjelf till fånga. När detta var skedt, spridde sig den fientliga skaran, för att fortsätta plundringen i andra byar, och några kosacker quarlemnades, för att bevaka fångarne och den röfvade boskapen, till dess det blefve lägligt att föra dem ombord på skeppen.

Tidigt om morgonen vaknade Sikku deraf, att Kettu bet en karl i benet. Två vilde, skäggige män hade klättrat upp till bergstoppen, för att derifrån hafva en fri utsigt och se hvartåt de nu skulle begifva sig. De funno gossen bunden, ömkade sig öfver honom, så fiender de voro, löste hans band, gáfvo honom bröd ur deras renslar och förde honom med sig. Vid foten af berget hade de bundit sina hästar vid träden, den ene lyftade gossen med sig på

hästryggen och körde bort Kettu. Så bar det af i galopp, till dess att ryttarne nalkades stranden af en stor sjö.

Här hade mycket byte och många fångar samlats af fienden. Men emedan kosackerne voro ifrige att fortsätta plundringen, lemnade de blott sex man att bevaka bytet och fångarne, medan de öfrige redo vidare. Natten kom, och de sex kvarlemnade kosackerne begynte frukta att blifva öfverfallne i mörkret af landets folk. Derför stego de i en båt, togo Sikku med sig och rodde ut till en holme i sjön, för att der tillbringa natten i säkerhet; men boskapen lemnades att beta på stranden, och fångarne fastbundos stadigt vid träden, jemte de sex hästarne.

Sikku låg mellan kosackerne på den öde holmen. Natten var mörk, den stora sjön brusade mot holmens kiselstenar, och vinden blåste åt fasta landet. Sikku låg vaken och hörde de trötte kosackernes långa, jemna andedrag, när de somnade vid hans sida. De lågo der fem, men den sjette låg i båten som vakt.

Sikku satte sig sakt och lyssnade. En af kosackerne talade i sömnen och slog omkring sig med armarna. Sikku lade sig ned, men kunde ej sofva. Om en stund satte han sig åter upp, och när allt var tyst, smög han sig öfver de sofvande kosackerne ned till båten vid stranden. Här sof äfven vakten i båten och sof så tungt, att han icke märkte, att Sikku sakt sköt ut båten i sjön, satte sig grensle på bakstammen och lät vinden drifva sig bort till stranden af fasta landet.

Allt sof kosacken i båten. Han hade ridit många mil; intet under, att han sof som en stock!

När Sikku kände, att båten törnade mot land, klef han sakt ur, tog ur fickan sin fällknif och afskar fångarnes band. Kosacken sof.

Fångarne kunde knappt tro sin befrielse. De följde Sikku och bundo sin fiende i båten med samma rep, som nyss hade fånglat dem sjelfva. Och nu vaknade kosacken, men för sent; han var nu sjelf sina fångars fånge.

— Slå ihjäl honom! Låt oss ro till holmen och slå ihjäl dem alla, medan de sofva! — ropade en af de nyss befriade.

— Nej, — svarade Sikku, som igenkände sin husbondes röst, — låt oss hellre föra deras byte och oss sjelfva i säkerhet!

— De ha brännt min gård och röfvat allt hvad jag äger! — suckade husbonden.

— De ha löst mina band och gifvit mig mat! — sade Sikku, som nu i hast blifvit en hel karl.

De flesta höllo med Sikku. Några redo bort på kosackernes hästar, andra drefvo boskapen undan till gömställen i skogen. Hvar och en tog hvad han kunde föra med sig af fiendens byte, och Sikku tog sin lott.

Några dagar derefter hade fienden åter gått ombord på sina skepp. Folket vände tillbaka från skogar och bergsklyftor, der de sökt sin tillflykt i farans stund. Många samlades från sina brända gårdar vid kyrkan och rådslogo hvad de nu skulle företaga sig. Och hvad skulle de göra med de sex fångne kosackerne, ty äfven de fem på holmen hade blifvit tillfångatagne?

— Slå ihjäl dem! — ropade åter flera.

— Nej, gif dem åt Sikku! — ropade andra. — Han har fångat dem.

Sikku fick de sex fångarne, tog ett löfte af dem att de icke mer skulle tjena mot landet i detta krig och lät dem sedan gå frie att uppsöka deras kamrater.

Husbonden och värdinnan på Anttila hade flyttat in i en ria, som fienden icke hann bränna i brådskan. — Ack, — sade de, — om vi nu hade våra sköna kor!

I detsamma sågo de en liten barhufvad, barfota, skjortlös gosse med tillhjälp af en gul hund drifva nio vackra kor från skogsbacken nedåt rian.

— Är det icke Sikku och Kettu? — utropade husbonden.

— Är det icke våra kor? — skrek värdinnan.

Ja, det var Sikku och Kettu, det var Anttila gårds egna kor, som fienden bortröfvat. Tre hade kosackerne hunnit slagta, nio funnos kvar, och dem hade Sikku begärt som sin andel af bytet.

— Här för jag till eder nio kor! — ropade Sikku och skulle gerna ha svängt sin mössa i glädjen, men han hade ju ingen mössa.

— Hjertans gosse, är det verkligen du? — skreko husbonden och värdinnan i sin förnøjelse, omfamnade Sikku och klappade korna. Kettu hade redan svansat in i rian, för att se åt, om Missekattes söndriga kruka äfven der stod vid vattsån. Missekatte fräste, och så blef der åter krig i landet.

— Är du hungrig? — sade värdinnan till Sikku. Hon hade ondt samvete.

— Nej, jag tackar, — svarade Sikku. — Ännu är det icke fullmåne.

Husbonden tog sig förlägen bakom sitt långa öra. Han hade nu fått andra tankar om Sikku och mindes sitt förhastade löfte. — Hör nu på, Sikku, — sade han, — låt oss vara goda vänner! Hvad gör du med så mycket land, när du är så liten? Tjena mig troget i sju år, så skall jag hålla mitt löfte, och du skall få allt land, som man kan se från Sipuri berg.

— Topp, — sade Sikku.

Så tjenade Sikku troget i sju år på Anttila gård, blef lång och stark, fick mössa, skjorta och stöflar, gifte sig med gårdens dotter, den snälla Greta, och fick med henne icke allenast allt land, som man kunde se från Sipuri berg, utan ännu dertill hela den nybyggda Anttila gård. Kettu och Misse ligga båda begrafna vid foten af berget; men om Allis troll vet man endast, att der nu är ett kråkbo, och folk säger, att kråkorna äro icke att lita på.

Linnet.

Det hände något långt härifrån och för lång tid sedan. Gubben stannade vid grinden och sade: — det blir ett bra lin. Se, huru långt det är och har icke blommat ännu! Det har man för att man är omtänksam och göder sin åker.

— Det är Guds gåfva, — svarade gumman.

— Kan så vara, — menade gubben. — Mest är det väl för att jag dikat och plöjt ordentligt. Linet skall växa till skjortor. Jag har ju ej flera än tre och ville gerna ha sex.

— Men när det är Guds gåfva, — sade gumman, — böra vi gifva något åt Gud igen. Skulle du icke vara nöjd med fem skjortor, gubben min? Den sjetta gifva vi åt de fattiga.

— Åh, åt dem duga trasorna af de gamla. Dessutom ha vi två gossar, och den yngre ligger i vaggan. Han ligger tunnt klädd, han behöfver en varm linda.

— Gud sörjer för honom. Icke fryser han mera för att han gifver en skjorta åt fattiga barn, — sade gumman.

Gubben skrattade. Sådan är gumman min. Hon vore i stånd att se sin gosse gå naken, blott hon får kläda någon liten trashank, som fryser på landsvägen. Det är för väl, att jag är mera omtänksam, annars vore vi snart på bara backen.

Linnet växte, växte och öppnade slutligen sina täcka blomsterögon mot morgonsolen. Linet hade många bekanta på fältet; sädesärlan, biet, nattfjäriln, dagfjäriln, brömsen, jungfru Marias nyckelpiga, hundlokan, gullvifvan, haren, ekorren, mullvaden, ända till grodan i diket, — och alla tyckte sig sällan i verlden ha sett så vackra blå blommor. Morgonvinden susade ned från bergen, drack sig mätt af fältets dagg och trätte med bien om blommornas doft. Gårdssmygen, den minsta bland fåglarna, vaknade i sitt bo vid dikeskanten, skrapade sig med sin spensliga klo i

nacken och såg linfältet med de många tusen blommorna gunga för vinden. — Nej, så förunderligt! — qvittrade han. — Jag har drömt något i natt.

— Hvad har du drömt? — sade sädesärlan.

— Jag har drömt, att sju gånger tolf af dessa linstänglar skola blifva kläder åt Gud.

— Du drömmar som du har förstånd till, — invände sädesärlan. — Likasom Gud skulle behöfva kläder. Har du icke hört, att ljus är Guds klädnad?

— Icke förstår jag det, men så drömde jag, — sade gärdssmygen.

Biet hade hört fåglarnas tal, surrade ut öfver fältet, borrade in sin snabel i de små linblommorna och hviskade åt hvar och en i förtroende: du skall blifva kläder åt Gud!

Linblommorna förstodo detta lika litet som gärdssmygen, men hvem tror icke gerna hvad man gerna vill tro? Der gick en susning från stjelk till stjelk och från blomma till blomma kring hela linfältet: — har du hört så förunderligt? Vi skola blifva kläder åt Gud!

Gubben, gumman och deras äldre gosse, som var fyra år gammal, kommo på åkerrennen för att se fältet blomma. — Pråktiga skjortor! Pråktiga skjortor! — utropade gubben.

— Se, — sade gumman, — huru linblommorna luta sig mot hvarandra, liksom skulle de ha något att säga hvarandra!

— Ja, — sade gossen, som igenkände alla röster i naturen och förstod deras språk, — de säga, att de skola blifva kläder åt Gud.

— Mindre kan duga, min kära gosse, — skrattade gubben. — De skola blifva skjortor åt mig.

Linnet fortfor att blomma och växa. Det var redan så högt, att det räckte en karl upp till skägget. Det gick i så sköna, djupa, blågröna vågor för vinden, att man tyckte en slup kunde segla deri. Och allt gick det underliga talet från blomma till blomma: vi skola bli kläder åt Gud!

— Nej, jag står icke ut att höra en sådan högfärd, —
 qvåkte grodan till mullvaden. — Hvad är detta för opas-
 sande prat? Der ha de lata blommorna intet annat att
 göra, än dricka solsken och växa, men äro de nöjda der-
 med? Nej, de vilja komma till hög ära, de tycka sig
 vara förmer än jag, som har tusen bekymmer för mina
 ungar i diket.

— Än jag då? — pep mullvaden. — Hela natten har
 jag otroligt besvär med att gräfva mina gångar under lin-
 rötterna och släpa för födan, men hvem tackar mig därför?
 Lycka nog, om jag hittar en metmask åt mina ungar. När
 jag då tittar ut ur mitt hål, hvad får jag höra? Det onyt-
 tiga linet, som aldrig släpar och aldrig bekymrar sig, tycker
 sig vara godt nog åt Gud. Nu går skammen på torra
 landet; jag uppsäger bekantskapen.

Vid det att grodan och mullvaden på detta sätt för-
 talade linet, kom en vindfläkt ur molnet och gick, som han
 brukade, i vågor öfver det blommande fältet. Blommorna
 voro nu fullt utslagna, de kunde nu sjunga i vinden, och
 gärdssmygen hörde dem sjunga följande ord:

Vi äro så unga, så fagra, så blå,
 Vi glädja och gagna båd' stora och små.
 Vår Fader i himmelen spinner vår tråd,
 Af oss ha vi intet, men allt af Guds nåd.

Vi kläda den nakne, han prisar vårt garn,
 Vi bädda så mjukt åt det frysande barn;
 Vi prisa vår Fader, som gaf oss gestalt,
 Och vi äro intet, vår Fader är allt.

— Ja, der hör man, — qvåkte grodan till mullvaden.
 — De säga sig ha fått allt som gåfva af Gud. Jag undrar
 hvad vi skulle få, om vi lade oss med benen i kors i sol-
 skenet och väntade på att stekta metmaskar skulle flyga i
 munnen på oss.

Derpå tänkte icke de oskyldiga linblommorna. De visste, att de skulle göra nytta i verlden, när deras stjelkar blifvit beredda till mycket lin, men nytta och fägring, det var allt Guds gåfva, hvilken de mottogo med tack och lof. Det föll dem icke in, att det kunde vara annorlunda.

Den, som var högmodig, det var gubben. När han åter kom till fältet och såg linvågorna gunga högre och djupare, än någonsin förr, föll han i förundran öfver sin egen vishet. — Mor, — sade han, — det blir icke 6 skjortor, det blir 24, det blir långa väfvar och mycket penningar! Och allt detta för att jag plöjt och gödslat och dikat som ingen annan. Så är det, när man förstår sin sak. Grannens linland är en skrapbulle mot mitt linland.

— Gud gifver växten — svarade gumman.

— Du pratar, gumma! Som man sår får man skörda. I öfvermorgon bergar jag linet, det är nu så långt det kan blifva.

— I öfvermorgon, om Gud vill, — sade gumman.

Dagen derpå sade linblommorna till hvarandra: i morgon skola vi falla! Och ingen af dem var sorgsen därför. Det var allt som det skulle vara, deras lif var en gåfva, som deras fägring.

Men natten före den dag, när linet skulle skördas, uppstod plötsligt ett stark åskväder. Stormilen gick som en vält öfver fältet och böjde linstänglarna; slagregnet slog dem till marken, slutligen kom ett fruktansvärdt hagel och krossade i små stycken det nedslagna linet. De blå blommorna kunde icke höra hvarandras afsked i stormens dån, de lågo på marken i floder af regn, som bortsköljde dem eller öfverhöljde dem med jord, men icke voro de sorgsna därför. Döden var för dem en gåfva, likasom lifvet. Blott i ett hörn af fältet hördes en bruten, döende linblomma säga till den andra: vi fingo icke blifva kläder åt Gud!

— Men jag har drömt det, och för Gud är intet omöjligt, — sade gärdssmygen, som gömt sig under en sten på åkerrenen.

— Tack, — sade linblomman, och så var det slut med henne.

Grodan hade också gömt sig för haglet under en trädstubbe, men kunde vid dessa ord ej afhålla sig från att titta fram litet och qväka: högfärd och grannlåt! Högfärd och grannlåt! Mullvaden hade sitt hål nära gärdssmygens gömställe och kunde ej heller motstå frestelsen att sticka fram sitt hufvud ur hålet. Högfärd och lätja! Högfärd och lätja! pep han till afsked. Icke förr var det sagdt, innan två stenhårda hagel, stora som dufägg, nedslogo, det ena på grodans breda nos, det andra på mullvadens pipande näbb. Der lågo de båda, sträckte ut benen och hade ingenting mer att säga om sin nästa i denna verden.

Gubben och gumman hade vaknat af det förskräckliga åskvädret. När detta saktat sig och solen gick upp, beslöto de gå att se på sitt linfält. Der var allt härjadt, krossadt, i grund förstördt, som hade ett berg rullat fram öfver det nyss så blomstrande fältet. Gumman stod bestört, gubben vred sina händer. Mitt sköna lin, mina händers verk, min skicklighets ära och mina mödors lön, allt, allt är förbi, och vi äro bragta till tiggarsstafven!

— Var icke ledsen, far, — sade den fyraårige gossen, som följt sina föräldrar. — Jag hör någon der långt borta på andra sidan af fältet säga: vi skola ännu blifva kläder åt Gud.

— Det är omöjligt, — suckade gubben. — Hvarken Gud eller menniskor kunna numera göra kläder af detta förhärjade fält.

— Låt oss se åt, — sade gumman. — Gossen hör hvad vi icke kunna höra.

De företogo sig en besvärlig vandring öfver det ödelagda fältet. Mullen var upprifven, störtbäckarna hade gjort djupa fåror i marken, högar af osmalta hagel lågo ännu kvar bland sköflade stjelkar af de forna linstänglarna. Slutligen fanns ett linstrå upprätt och oskadadt vid utkanten af fältet, der floden och hagelstormen hejdats af

den nära liggande skogen. Huru gubben och gumman sökte, funno de ännu här och der en kvarstående linstängel, och på några sutto ännu blommorna kvar. Många var det icke; de räknade dem och funno dem vara 84.

— Ack, jag olycklige, fattige man, — klagade gubben; — på mitt sköna fält stodo mer än hundratusende raka, höga, smidiga linplantor, och nu äro der 84 kvar! Gif dem åt grisen, mor, gif dem åt grisen! Hvad skola vi göra med dessa usla kvarlevor?

— Jag vill likväl berga dem, — svarade gumman. — Kanske kunna de blifva en liten fattig klut åt vår yngsta gosse, som ligger i vaggan.

Gumman bergade linstänglarne, blötte dem, bråkade dem, häcklade och borstade dem, som man brukar göra, och fick på detta sätt en ganska liten, tunn bundt af det längsta och mjukaste lin, som icke hade annat fel, än att det förslog till så litet. Derefter spann hon linet, härfvade och refvade det, spände ränningen i väfstolen, väfde inslaget i ränningen och fick, till sin förundran, icke en liten klut, som hon väntat, utan en stor, skön och mjuk linda för yngsta gossen. Det var alltför märkvärdigt att se huru dessa 84 linstrån likasom uttänjdes och fördubblades under hennes händer.

Gumman tyckte om fint, hvitt linne, därför utlade hon sin lilla fina väf att blekas på gräset. Hvit blef den, ja, så glänsande hvit, att gumman aldrig sett maken: man kunde tro den vara väfd af solsken, eller åtminstone af det finaste hvita silke. — Se, hvad vi likväl fått af det förhärjade fältet! — sade gumman till gubben.

— Det är visst något att tala om! — knotade gubben. — Vi skulle ha fått 48 skjortor från fältet, utom alla de väfvar vi kunnat sälja i staden.

Linnet var nu färdigblekt, gubben gick vresig bort, och gumman upptog väfven från bleket, när en äldre man kom gående långs vägen, ledande en åsna, på hvilken satt en ung kvinna med ett litet barn, insvept i fårskinn. De

stodnade vid den fattiga stugan för att vederqvicka sig efter en lång resa i solhettan, och den unga qvinnan sade till gumman: det är en vacker liten väf; till hvad skall den användas?

Gossen, som låg i gräset bredvid vägen, svarade: — väfven är spunnen af lin, och linet sade, att det skall blifva kläder åt Gud.

— Gif då din väf åt mitt lilla barn! — sade den unga qvinnan med en förunderligt hög och oskyldig blick.

Gumman blef högeligen förvånad. Den främmande qvinnan var mycket ung, hon var sjelf nästan ett barn, mycket enkel och helt visst icke rik, när hon reste så anspråkslöst på en åsna, men så fattig såg hon ej ut, att hon skulle begära allmosor vid vägen. — Har ditt lilla barn ingen linda? — frågade gumman.

— Nej, — sade qvinnan, — det har haft en linda, men vi ha förlorat henne. Vi måste fly midt i natten för elaka menniskor, som ville döda mitt lilla barn.

Gumman såg på den silkesfina väfven och tänkte på sin egen lilla gosse, som skulle sofva så varmt deri. Men fastän den främmande unga qvinnan såg ut som ett oskyldigt barn, var der likväl hos henne någonting, som liknade en drottning hvilken befäller och genast blir åtlydd. Gumman fördristade sig icke att göra flere frågor. — Vi hade ett skönt linfält, — sade hon, — och jag lofvade i mitt hjerta att gifva något deraf åt de fattiga. Denna lilla väf är allt hvad vi fått af linfältet, men ditt lilla barn kan ej resa utan en linda, jag är glad att få gifva dig den! Linet har ju sagt, att det skall blifva kläder åt Gud, och jag vet, att den, som gifver åt de fattiga, de olyckliga och de förföljda, han lånar åt Gud.

— Det är sant, — sade den unga qvinnan, och åter sken ur hennes öga en sådan oskyldig höghetsblick, som man sällan ser lysa ur ett menniskoöga. — Jag vill önska dig något igen: ditt nästa linfält skall gifva hundradefaldt

skörd, och ditt lilla barn, som gifvit sin linda åt mitt barn, skall aldrig frysa i verlden.

— Detta kan endast Gud gifva, — sade gumman betänksamt.

— Ja, — sade qvinnan, — jag gifver intet, jag beder och får. Vill du se mitt barn, som mottager ditt barns linda?

Det ville gumman, och hon fick se det främmande barnet, klädt i den nya linnan. Barnet såg på henne med en ännu mycket djupare blick, än modrens; det förekom gumman som såge barnet tvärt genom henne. Och när linnan framräcktes, vecklade linnan sig sjelf kring barnets kropp.

— Tror du nu, att ditt barn aldrig skall frysa i verlden? — frågade henne den unga modren.

— Jag tror ditt ord, — svarade gumman. — Hon visste ej sjelf hvarför detta med ens blef för henne alldeles visst.

— Farväl, — sade den främmande; — vi måste nu fortsätta vår långa resa.

Vägen söderut slingrade sig upp för en bergsluttning. Gummans ögon följde de resande, så länge hon kunde se dem. När de uppnått höjden och deras gestalter aftecknade sig mot den blå himmelen, förekom det gumman som vore qvinnan och barnet omgifna af ett ljusst sken.

— Hvad ser du på? — frågade gubben.

— Jag undrar, hvilka de resande voro, — svarade gumman. — När de redo förbi det höga cederträdet derborta, bugade sig trädet för dem så djupt, att dess topp nästan vidrörde marken.

— Det måtte ha varit af blåsten, — menade gubben.

— Nej, nu är så lugnt, att icke ett löf röres. Jag kan undra hvilka de voro.

Gubben skrattade. — Har du aldrig förr sett folk, som stryker landet omkring? Se åt, att de ej tagit något

olofligt med sig. Jag ser icke till väfven, som nyss låg på bleket.

— Den gaf jag till linda åt det främmande barnet.

— Hvad? Har du bortskänkt den enda väf, det enda vi fått från vårt sköna linfält? Är det förståndigt af en moder, att låta sitt eget barn frysa för att värma en annans?

— Vårt barn fryser aldrig.

— Hvad är detta för enfaldigt prat? Aldrig har jag trott, att en så klok gubbe som jag skulle ha en så vettlös gumma.

Efter den dagen förgingo två år. Barnen växte, den äldre gossen förlorade sin sköna konst att höra naturens röster tala, men den yngre gossen fick i hans ställe samma gåfva. Det var något besynnerligt med detta yngsta barn, att det aldrig frös. Vintervinden kom stundom isande kall från bergen, alla sökte skydd mot kölden, men den lille gossen satt halfnaken utanför stugan och hade godt och varmt, som i skönaste sommar. — Det är en rask pojke, den der, — sade gubben. — Det blir karl af honom, det har han af far sin.

Gubben hade nu sått ett nytt linfält, det växte herrligt, och hela familjen hade gått ut att se linet blomma. Den lille gossen hade nyss börjat tala, men hans tal var ett joller, som endast modren förstod. — Hvad är det han säger? — frågade gubben, medan de sutto på åkerrenen och fröjdade sig åt det blomstrande fältet.

Gumman svarade: han berättar, att linblommorna säga till hvarandra: våra systrar ha blifvit kläder åt Gud.

Gubben blef misslynt. — Är det icke åter den gamla historien? Nu får man se, att nästa natt kommer det ursinniga åskvädret och förstör hela frukten af min möda och skicklighet.

Men der kom intet åskväder. Linet bergades oskadadt och gaf frukt hundradefaldt, ja dubbelt mer än den skörd, som förra gången blef så bedröfligt förhärjad. Då sade gubben: — det är ju det, som jag alltid har sagt. Man skall dika så djupt och plöja så skickligt, att ovädret ej får någon makt med grödan. Hade jag ej nu varit så klok och omtänksam, hvem vet hur det gått?

— Gud gifver växten, — anmärkte gumman.

— Ja, och så hjelpa vi till, — småskrattade gubben — Men hvem kommer åter derborta på landsvägen? Är det icke en man, som leder en åsna vid tygeln? Och på åsnan sitter en ung qvinna med ett barn i sin famn.

— Det är de samma, som rastade hos oss för två år sedan. Då färdades de från norr till söder, men nu färdas de från söder till norr. Ser du? Nu böjer sig åter det höga cederträdet ända till marken.

— Jaså, — sade gubben, — äro vi åter der med den gamla vidskepelsen? Jag går till stallet, du kan taga emot landsvägsfolket. Men se åt, att de icke denna gång snatta dina väfvar från bleket!

De resande stavnade, nu som förra gången, vid stugan för att vederqvicka sig efter den ansträngande färden. Qvinnan, som liknade ett barn och en drottning, förde sin lilla gosse till gummans yngre gosse och lät dem leka med hästar och får af tallkottar. Då hade gummans gosse en hård brödkant och gaf brödkanten åt den främmande gossen.

— Har din gosse frusit? — sade qvinnan till gumman.

— Nej, frusit har han icke, — svarade gumman, — men väl har han stundom hungrat. Vi äro fattigt folk, som lefva af linodling, men det lönar sig icke alltid så väl, som i år. Kära fru, du som lofvar Guds löften, vill du icke gifva min gosse den gåfvan dertill att aldrig hungra?

— Jag är Guds tjenarinna och kan icke lofva, endast bedja och få, — sade åter den unga qvinnan med

drottningblicken. — Gerna ville jag bedja om rikligt bröd för din gosse i verlden, ty han har gifvit mitt barn sin enda brödkant. Men allt är icke nyttigt för oss. Mitt barn har frusit och hungrat, fastän alla sköna kläder på jorden velat värma honom och alla rika sädesfält erbjudit honom sitt bröd. Jag vill utbedja åt din gosse en större gåfva: han skall hungra och törsta efter rättfärdighet.

Gumman förstod icke detta, men hon neg och tackade, ty hon gissade, att det var något välment. — Vi vända nu åter till vårt hem, — sade qvinnan; — ty de, som stodo efter mitt barns lif, äro döda. Vill du gifva mig en dryck vatten ur källan, innan vi resa?

— Dig ville jag gifva det ädlaste vin, som växer på jorden — svarade gumman och frambar dryckesstopet. — Kära, säg mig ditt namn till en hågkomst!

— Man kallar mig jungfru Maria, — sade den unga qvinnan med sin obeskrifliga blick af höghet och oskuld. — Bed för mig, och jag skall bedja mitt barn för dig!

Folkskolebarnens vandringssång på vägen till skolan.

Vi vandra så glada i ungdomens vår,
 I morgonens vind och med kransar i hår.
 Vi vandra i höst och i vintersnö,
 På drifvade vägar och frusen sjö.
 Vår stuga blef för trång,
 Och vägen blir ej lång,
 Han kommer oss mot, och han vingar vår gång,
 Vi vandra till skolan med modiga steg
 För Gud och hans sanning vår lyckliga väg.

Vi äro den morgon, som gryr för vårt land,
 Dess kommande dag är ju lagd i vår hand.
 Vi äro dess grönaste åker i knopp,
 Vi såddes i kärlek, vi blomma i hopp.
 Väx än en liten tid,
 Vårt sköna land, i frid;
 Vi komma, vi komma att strida din strid,
 Att bära din börda och bygga ditt hus
 Med fäderne tro och med nutids ljus.

Så vandra vi ut från vår hemgårds grind,
 Som asparnas fjun uti vårens vind.
 Vår fader i himlen, som leder vår färd,
 Han reder vårt fäste i villande verld.
 Stig högt, vår glada sång,
 Som klara källors språng!
 Vår tid, ja vår tid skall ock komma en gång.
 Vi vandra i väntan, vår bön skall bli hörd,
 De blommande ax skola bära sin skörd.

Huru skogens små barn lärde sig läsa.

Det var en gång en stor ödemark; skogselden hade farit fram deröfver och bränt alla de gamla träden, så att der stodo endast svarta, sotiga stubbar qvar mellan de skrofliga stenarna och på den nakna marken, der intet gräs ville växa mer. Så långt ögat såg, och det var visst en hel mil åt alla sidor, såg man intet annat än samma skrofliga stenar och samma svarta stubbar. Landsvägen gick derigenom, och den som for der om natten, fick ej vara ängslig, ty var han bara det minsta mörkrädd, såg

han hela ödemarken uppfylld af underliga små troll, som sträckte ut sina knotiga armar, och somliga hade hästhufvuden, och somliga hade horn, och somliga hade sex ben som flugorna; men det var bara stubbarna, som sågo så besynnerliga ut i mörkret.

Ett enda träd stod qvar och hade blifvit förskonadt af elden. Det var en mycket gammal tall, och för att han var så gammal, hade han vuxit hög, så att elden icke fick makt öfver honom, utan svedde honom helt litet vid roten och lät honom stå. Han stod der så ensam som en konung utan folk, och hans rike var hela den stora ödemarken, men det var icke mycket att skryta öfver. Hvad skulle han göra med stubbar och stenar?

En stugan var der också helt nära invid vägen. Hon hade blifvit byggd, när det ännu var grönt i skogen rundt omkring henne, men nu stod hon der allena och såg på tallen, och tallen såg på stugan, och så voro de likväl två. Något sällskap måste man ha i världen.

I stugan bodde en fattig gumma, som hade en liten flicka, och flickan var hennes barnabarn och hette Ester, som var ett namn ifrån bibeln. I hela vida världen hade de inga andra släktingar än hvarandra. Sällan hade Ester sett andra människor, än sin mormor och bondgubben, som brukade hemta mjöl och salt och lin åt den gamla, när han for der förbi. I utbyte fick han då det vackraste hvita garn, som gumman spunnit på sin spinnrock. Vål hade Ester äfven sett många resande fara förbi på landsvägen, men de hade alla brådt att hinna bort från den fula ödemarken och körde i full fart förbi, utom när det var hett om sommaren och de små barnen blefvo törstiga i den resandes vagn. Då höll vagnen stilla, och de små hoppade ur, för att begära en skål friskt vatten; det var ödemarkens ädla vin, så klart som kristall, ty det rann upp ur bergkonungens källa helt nära den gamla tallen. Då hemtade lilla Ester vattnet i skålen, och så fick hon vanligen en slant för besväret, fastän hon aldrig begärde,

ty hon tyckte att Gud hade gifvit det vackra vattnet för intet.

En dag i Juli månad stannade åter en vagn på vägen; en herre steg ur och ledde en liten gosse vid handen. Finns här något att dricka? frågade han; Ahasverus är törstig.

Ester, gå och hemta vatten ur källan! sade gumman till sin lilla flicka, och flickan gick.

Heter hon Ester? frågade den resande herrn.

Ja, herre, hon heter efter den fromma Ester i bibeln, svarade gumman. Heter herrns gosse Ahasverus?

Ja, svarade herrn, han har sitt namn efter densamme konung Ahasverus, som tog Ester till sin gemål. Min gosse kan också blifva konung öfver ett stort rike; och dervid slog den främmande herrn helt stolt på sin gördel, som var full med blanka dukater. När Ester kom, gaf han henne en dukat för vattnet, och hon neg alldeles likaså djupt, som hon brukade niga, när man gaf henne en kopparslant; hon hade aldrig sett guld och visste icke hvad den gula metallen betydde, som kändes så tung, fastän slanten var så liten.

Du är en liten snäll flicka, sade den främmande herrn; vill du, lilla Ester, gifta dig med min Ahasverus?

Ester neg; hon hade aldrig hört talas om att menniskor gifta sig.

Vill du bli hans brud? frågade ånyo den främmande herrn.

Tackar ödmjukast, sade Ester, som hon var van att säga, när hon fick en slant, och så neg hon om igen, fastän hon icke begrep ett ord.

Den främmande herrn skrattade och klappade flickan vänligt på hennes långa lingula hår.

Huru bor ni så ensam här i den fula ödemarken? frågade han den gamla gumman, Esters mormor.

Ack, kära herre, sade gumman, här var en stor och grön skog, när vi flyttade hit, och här band jag de allra-

raraste qvastar och flätade korgar af rötter och vide. Men en sommarnatt reste bönder på vägen och gjorde upp eld, medan vi sofvo. Då kom elden lös i den stora skogen, så att det blef en förskräcklig rök och brand, som ingen människa kunde släcka, och sedan skogen brunnit i tre långa veckor, blef allt så svart och öde, som ni nu ser. Då blef jag fattig, men hvart skulle jag flytta? Jag hade här åtminstone tak öfver hufvudet.

Men hvarför brann ej er lilla stuga, när skogen brann rundtomkring henne? frågade herrn.

Det skall jag säga er, sade gumman. Här stodo fyra hvita Guds englar, en vid hvart hörn af stugan, och vakade henne, så att ingen enda gnista fick falla på henne. Jag såg dem icke, men Ester såg dem, och jag är viss på att de skyddade stugan för hennes skull, ty jag är en fattig synderska, men min lilla Ester är oskyldig som englarna sjelfva.

Den främmande herrn blef nu helt allvarsam och stod en stund uti djupa tankar. Till slut sade han: hör på, kära mor, vill ni behålla min Ahasverus hos er ett år? Han är en rik mans barn och något bortskämd af öfverflödet; det skall göra honom godt att vara en tid hos fattiga och gudfruktiga människor. Jag reser nu utrikes och har svårt att föra gossen med mig, men nästa sommar kommer jag tillbaka för att hemta honom, och här ger jag er en rulle dukater för hvad han kan kosta er.

Voj, voj, sade gumman efter sitt finska sätt att tala, ty så häpen blef hon öfver detta förslag. Men den främmande herrn klappade henne på axeln och sade: sköt gossen väl, och se till att han ej lider nöd, men klema ej bort honom, och gif honom ej annat, än hvad ni ger åt er lilla Ester. Se så, Gud vare med er. Adjö, min gosse, lyd snällt den beskedliga gumman, och se till att hon blir nöjd med dig, så träffas vi nästa sommar igen! — Och med dessa ord steg han i vagnen och for sina färde.

Man kan tänka, att det blef en förundran i ödemarken, och sjelfva den gamla tallen såg fundersam ut, der han stod mellan stubbarna. Den lille Ahasverus blef i början så förvånad, att han ej fick fram ett ord, men när vagnen rullade bort och han blef ensam med de främmande människorna, begynte han skrika och springa efter vagnen; och när Ester och gumman sprungo med och sökte föra honom tillbaka, slog han dem, bet dem och sparkade dem. Slutligen blef han trött och somnade, der han satt på en tufva vid vägen. Då bar gumman honom utan motstånd till stugan, och Ahasverus sof som en gris till följande morgon.

Den af er, gode vänner, som läst eller sett den lilla pjesen „Var god mot de fattiga“, minnes kanhända ännu huru svårt det är för en fattig gumma att väl uppfostra sådana barn, som förut varit bortskämda af rikedom och öfverflöd. Esters mormor hade också, de första tiderna, händerna fulla med den lille bytingen, som genast första morgonen, när han vaknade, skrek efter sockerbröd och begärde sin förgyllda piska att smälla på hästarna. Och när han ej fick hvad han ville, tog han sig för att skrika och skrek i ett, tills han åter somnade.

Met det gaf sig så småningom Ahasverus hade icke varit tre veckor i stugan, innan han glömt vagnen, hästarna, piskan, sockerbrödet och sin fula vana att skrika; och efter andra tre veckor var han en liten lydig gosse, som trufdes godt i den fattiga stugan.

Dertill bidrog mycket den lilla Ester. Hon var fyra år, och den lille Ahasverus var fem; de passade således mycket bra att leka tillsamman. Ester förde sin kamrat till den gamla tallen, som hon kallade Gröningen, efter han ensam var grön i ödemarken både vinter och sommar. Der hemtade barnen vatten från bergkonungens källa och byggde slott och gårdar af stenarna, ty stenar funnos tillräckligt. Sedan buro de brända grenar och trädstammar hem till stugan för att nyttjas till ved, och när de sotade

sig, fingo de sjelfva tvätta sina kläder rena. Detta begynte roa Ahasverus, ju längre, dess mera. När det led mot slutet af sommaren, växte der ett och annat lingon bland stenarna, och på hösten fingo barnen rofvor af bondgubben, som hemtade mjöl. Och när det sedan blef vinter, byggde de slott af snö, och Ahasverus lärde sig tälja bågar och spelka pertor och gifva mat åt getterna — ty gumman hade två getter, som alldeles icke blefvo ledsna, när Ahasverus ryckte dem sakta i skägget och sade: Kille bäss! Kille bocker! Bocka lagom, så får du socker.

Sedan kom våren, och snön smälte bort från de skrofliga klipporna, de svarta stubbarna och Gröningens mörka grenar, och bergkonungens källa begynte porla mellan stenarna. Då begynte äfven ett och annat grönt strå sticka fram i den nakna ödemarken, och vinden ditförde frön af björk, asp och rönn, som togo rot i den brända marken. Barnen tyckte, att det nu var mycket grönare, än sommaren förut, och så var det verkligen. Då blef det åter en ny lek att bära ved och bygga slott, och bredvid slottet byggdes ett fähus, och Gröningens tallkottar blefvo kor och får och hade ordentligt fyra pinnar till ben och två till horn.

Sommaren kom, och gumman begynte vänta den främmande herrn tillbaka. Men veckor och månader gingo, och den främmande herrn kom icke. Sommaren blef slut, hösten kom, vintern kom, våren kom, men den främmande herrn blef borta. Det ena året gick efter det andra, gumman blef allt äldre, barnen blefvo allt större, men den främmande herrn kom ej tillbaka. Slutligen upphörde gumman alldeles att vänta på honom. Lyckligtvis hade hon ännu det mesta kvar af hans blanka dukater, ty hon fortfor att spinna och köpte endast då och då nya kläder åt Ahasverus. Sjelf lärde hon barnen läsa i bibeln, och de växte upp som två friska, vackra blommor i ödemarken.

Men i ödemarken skedde under dessa år en stor förändring. Guds välsignelse sken som ett solsken deröfver.

Der allt förut varit svart, ödsligt och förhärjadt, der blef nu småningom åter grönt öfverallt, och de små träden, som tagit rot utaf vindens frön, växte allt högre och blefvo en ung skog, som reste sig med små jemnhöga toppar, så långt ögat kunde se. Der blef godt och trefligt omkring den gamla Gröningen. När vinden susade i hans mörka krona, hörde man honom säga till de små träden; det är rätt af er, barn, växen upp under Guds blida sol! Växen raka och höga; låten se, att er gamle gufar har heder af er! Detta hörde de små träden och växte med fart och fröjd; och fåglarna begynte sjunga i deras späda toppar.

Då företogo sig Ester och Ahasverus att leka skola med träden och lära dem läsa. De satte sig med bibeln midtuti den unga skogen och stafvade för skogen Guds heliga ord. Och skogen hörde med allvar på; han begynte susa allt rundtomkring dem med löfvens tusende tungor, och ju mera barnen läste, desto mera susade skogen. Detta roade Ester och Ahasverus; på sitt knä höllo de bibeln, och framför dem låg Guds andra stora bok i naturen, och de lärde den stora naturen läsa Guds ord. Aldrig har man sett en vackrare skola. Träden voro så flitiga, de små blommorna nickade så gladt, fåglarna sjöngo vackra psalmer både morgon och qväll, den gamla Gröningen hörde fundersam på, och sjelfva de sotiga klipporna tycktes lyssna med andakt på den nya lärdomen.

Den främmande herrn kom ej tillbaka. Ahasverus, som redan var stora gossen, skickades till staden i skola och reste ej gerna bort från Ester och sin älskade ödemark; men till somrarna kom han tillbaka. Åren gingo; Ahasverus blef student och kallde sig Ödeman eller Ödman, emedan han blifvit uppfostrad i ödemarken. Han var nu tjugu år gammal, och då hände något märkvärdigt.

En vacker sommardag, jemt femton år efter början af denna berättelse, kom en gammal herre resande på landsvägen genom den forna ödemarken och såg sig förundrad omkring, ty allt var nu annorlunda och mycket vackrare

än förr. Den unga skogen hade vuxit grön öfver hela nejden, och med möda kunde den resande igenkänna stugan emellan löfven. Han steg af och gick med darrande steg att fråga efter gumman i stugan. En lång vacker flicka mötte honom; det var Ester, men han kände icke igen henne. Hon förde honom in till sin mormor, som nu satt alldeles gammal och grå vid spisen i stugan och var nästan blind af ålderdom. Den främmande begynte då fråga efter en liten gosse vid namn Ahasverus och om han ännu lefde. Vid dessa ord darrade han på rösten och upptog en stor sidennäsduk ur fickan, för att torka svetten af pannan.

Gumman förstod att det var den främmande herrn, som kom för att hemta hennes kära gosse, och begynte gråta, så att hon ej kunde svara. Äfven Ester gret, ty hon visste hur det var, men hon svarade strax att Ahasverus skulle komma rätt snart, han hade endast gått ut att jaga i skogen. Då kysste henne den främmande herrn på pannan och omfamnade gumman och tackade dem med tårar i ögonen. Han var en köpman och hade rest långt bort i främmande länder, ja långt på andra sidan af jorden, och hade fallit i sjöröfvares händer och ej kunnat komma tillbaka förr än nu, när han ändtligen blifvit fri. Men nu ämnade han sätta sig på gamla dagar i ro med sin stora rikedom. Icke långt derefter kom Ahasverus från jagten med orrar och harar, hela jagtväskan full. Och då kan man tänka att der blef en fröjd och förundran, när han så oföväntadt återfann sin förlorade fader, som han aldrig hoppades mera återse.

Den främmande herrn dröjde tre dagar i stugan, och der blef en lång rådplägning om hvad man nu skulle företaga sig. Ahasverus hade redan sin plan färdig, och efter något betänkande gick hans fader in derpå. Nu skall du få höra huru det gick.

Redan samma sommar köpte den främmande herrn hela den forna ödemarken och difförde flera hundra arbetare, som begynte bryta sten, gräfva grundvalar och

bygga hus. Och ett år derefter stod der ett stort, skönt hus, som väl kunde liknas vid ett furstligt slott, och rundt omkring stodo små rödmålade hus, der de flitige arbetarne bodde med sina hustrur och barn. Och i det stora huset flyttade först den främmande herrn, och sedan Ahasverus och Ester, som nu blifvit herre och fru, men gumman ville ej flytta; hon bodde helst kvar i sin gamla stuga, blott med den skilnad, att der var nu allting mycket varmare, bättre och beqvämare än förr. Och der lefde de alla mycket lyckliga och lefva der än i dag. Ahasverus har verkligen blifvit konung öfver ett stort rike, nemligen hela den vida ödemarken, men denna ödemark har nu blifvit ett blomstrande land med åkrar, ängar och byar, som fröjda vandrarens blickar. Den gamla Gröningen står der ännu lika trumpen och grön och allvarsam, som han alltid var, och vid hans fot upprinner bergkonungens källa, som nu är en vacker springbrunn, och rundt omkring honom står den unga sköna skogen, som vuxit upp med Ester och Ahasverus.

Nyligen for jag der förbi, och jag önskade att ni hade varit med. Gumman satt der så grå i solskenet utanför sin gamla stuga, den främmande herrn satt på gräsbänken bredvid henne och läste högt ur bibeln; Ahasverus kom hem från det stora kärret, som nu var förvandladt till det skönaste åkerfält, och Ester satt der med två små barn så lugn och glad på trappan till huset. Se, ni, små barn, sade hon, här är den stora skogen, som vi förr i vår barndom lärde läsa Guds ord. Guds stora bok är uppslagen för oss i sommarens grönska; Han heliga ord står skrifvet icke allenast på bibelns blad, utan äfven på trädens löf, i källans klara vatten, i insjöns små vågor och i himmelens seglande moln. Se, nu bugar och susar åter den unga skogen för morgonvinden. Förstån I hans mening? Han tackar och lofvar Gud.

Ny julvisa.

Ute mörknar himmelen,
 Brasan tänds på hällen.
 Kommer du till oss igen,
 Kära jul, i qvällen?
 Natt betäcker land och stad;
 Men du kommer lika glad,
 Lika ljus tillbaka
 Med din klapp och kaka.

O, hur vi ha väntat dig,
 Räknat dag och timma!
 Solen har försofvit sig,
 Månen kröp i dimma,
 Men du visste nog din tid,
 Kom igen med morgonfrid
 Och med aftonstjärna,
 Kom till oss så gärna.

Förr, när far var liten pilt,
 Mor en liten flicka,
 Kom du lika gladt och mildt
 Att dem klappar skicka.
 Nu så börjar far bli grå,
 Mor har oss att tänka på,
 Skura rent och damma,
 Men du är densamma.

Du blir aldrig gammal, du,
 Aldrig grå i håren,
 Alltid är du barn ännu
 Med de gamla åren.
 Alltid fejar du vårt hus,
 Alltid tänder du ditt ljus,
 Alltid kan du sjunga,
 Leka med oss unga.

Kära jul, jag vet din stig!
Inga år dig binda,
Jesusbarnet är med dig,
Barnet i sin linda.
Han densamme som i går,
Han är än om tusen år
Barnens vän den bästa
Och hos dem vill gästa.

Milde Jesus, kom i qväll,
Kom, när ljusen tändas,
Och för med till slott och tjäll
Fröjd, som aldrig ändas!
Utan dig flyr friden bort,
Utan dig är glädjen kort,
Världen mörk och kulen:
Där du är, är julen.

Lefnadsteckningar.

Folkupplysnings-sällskapets serie.

Den inhemska litteraturen är ännu ganska fattig på lefnadsteckningar och likväl ges det knappast någon gren af litteraturen som verkar så omedelbart och så hälsosamt på den uppväxande ungdomen som just välskrifna lefnadsteckningar. Människolifvet med dess strider, lidanden och segrar är likväl det område som kraftigast verkar på oss, der dröjer vår tanke hälst, allt som dermed står i sammanhang har vi lättast att förstå. Ädla personers föredöme lever och verkar långt efter det de sjelva länge sedan bäddats i gravnen. Berättelsen om hvad de uträttat bereder icke blott nöje utan den manar till efterföljd. Sålunda kan deras verk, deras sträfvanden bära frukt ibland på deras egen tid ännu ofödda släkten.

Folkupplysnings-sällskapet har med den ofvan angifna serien afsett att öka tillgången på lämplig läsning för det uppväxande släktet. Följande hithörande skrifter ha härtills utkommit på svenska:

Johan Ludvig Runeberg af Maila Talvio. Med porträtt 127 sid. Pris kart. 1: 50.

Johan Henrik Pestalozzi. En folkupplysningens förkämpe. Skildrad af Zach. Castrén. Med porträtt. 112 sid. Pris kart. 1: 50.

Johan Wilhelm Snellman. För Folkupplysnings-sällskapet enligt Th. Rein af A. Meurman. Med porträtt. 144 sid. Pris kart. 1: 50.

Fredrik Cygnæus af E. Nervander. Med porträtt. 144 sid. Pris i klotband 1: 75.

Martin Luther. Lefnadsteckning af A. Meurman. Med porträtt. 186 sid. Pris i klotb. 1: 75.

Elias Lönnrot. Tecknad af O. A. Kallio. Med porträtt. 147 sid. Pris i klotb. 1: 75.

Under år 1903 skall utkomma

Anders Chydenius. Af E. G. Palmén. Med porträtt.

Alexander I. Af H. Schulman. Med porträtt.

I bokhandeln finnes att tillgå:

Bilder ur folkets lif i Östra Finland.

Af Johannes Häyhä.

Pris i pressadt klotband 8 mark.

Ger i form af en fortlöpande berättelse en trogen skildring af folkets lif i Viborgs län under början och medlet af innevarande århundrade. Arbetet omfattar fem häften, hvilka äfven kunna köpas särskildt.

Jul och Nyår. 129 pag. Fmk. 1: 25.

Begrafning. 45 pag. Fmk. —: 50.

Vintersysslor. 9 bilder. 122 pag. Fmk. 1: 25.

Sommarsysslor. 10 bilder. 159 pag. Fmk. 1: 50.

Giftermåls-plägseder. 10 bilder. 240 pag. Fmk. 2: —.

Hela arbetet sålunda i fem häften kostar 6 mk. 50 p. och inbundet i klot 8 mk.

Lämpar sig sålunda såväl genom sitt innehåll som sin utstyrsel att bortgifvas såsom en värdefull gåfva åt yngre personer intresserade för fosterländska ämnen.

Berättande dikter

från Finland.

Innehåller folkvisor samt dikter af F. Cygnæus, F. M. Franzen, Gånge Rolf, R. Hertzberg, G. Lagus, K. R. Malmström, J. J. Nervander, E. v. Qvanten, J. L. Runeberg, L. Stenbäck, Z. Topelius och C. W. Törnégren. 109 pag. 8:o. Pris i styfva pärmar Fmk. 1: —.

Från Österlandet. Bref med bilder till mina barn. Af H. Harper.

Skildrar lättfattligt seder och bruk i det Heliga Landet. 40 bilder.

Pris. häftad 75 p.

So. barnlitt. 3.

Topelius

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1689

Pris: 50 penni.